

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

7 (592), 17–23 лютого 2011

СЛОВО — МЕЧ ДУХОВНИЙ

Ірина ФАРІОН,
м. Львів

Смерть і життя у владі языка.
Біблія

У Конфуція запитали: “Якщо Повелитель покличе тебе керувати країною, з чого почнеш?”. Учитель відповів: “Із реформи мови”. Щоб реформувати українську мову в Україні у всіх смислах цього слова — потрібно щонайменше дві речі: Конфуція та ментальну революцію... З огляду на сьогочасну українофобську та мовоневисницьку орду при центральній владі — Конфуція шукаймо у собі. Джерело ж ментальної революції — в усвідомленні мови як меча духовного: “Є такі, що словами, мов мечем прошивають, а язык мудрих гоїть” (Приповідки Соломонові). Мова як меч — це сила екзистенційна — бо вона є самим життям; сила трансцендентна — бо вона духовна за своєю суттю; сила креативна — бо вона творить людину, націю, державу; сила психологічна — бо вона моделює поведінку нації і людини; сила політична — бо вона є владою над людським мисленням, сила — у кожному з нас, що живе з власної мови і ширить її, як світло.

Унікальність і феноменальність української ситуації у тому, що не держава була на сторожі мови, а мова забезпечила собою всі можливості, щоб відродити державу, поневолену впродовж шістьох століть. Теперішня квазідержавна кримінальна олігархія московського розливу змагається з озоном нашої землі — українською мовою. Вони приречені — бо законів природи не здолати і приклад цього — історії та особистості різних народів як одержимих змагань свого і чужого.

Що протиставив великий Вук Караджич захлинутій церковнослов'янщині Сербії? Він видав у Німеччині 1823—1824 рр. три томи народних сербських пісень — і тим відкрив закриті для сербів скарби простої народної мови. Знаменитий німець Якоб Гримм сказав про нього, що це був “один, одинокий муж... більше визнаний за кордоном, ніж у власній Батьківщині”. Понад 60 років тяжкої і впертої боротьби — і проста селянська мова баби Сміяни від Вука Караджича стала державною силою вільної Сербії.

Що протиставили чехи трьохсотлітній німецькій окупації від 1620 до 1918 року? Відомий письменник Мілан Кундера зауважив: “Відродження чехів як нації не заслуга військової сили або політичного таланту. Наріжний камінь тут — могутнє інтелектуальне зусилля, аби відновити літературну чеську мову” [9: 6]. Боротьба чехів за свою тожсамість тривала від часів Яна Гуса, що реформував графіку, правопис і закріпив своїм авторитетом норму літературної мови. Однак чеська і далі залишалася побутовим засобом спілкування. Але прийшов Йосип Юнгман, який, згадавши приниження себе як носія чеської мови у німецьких гімназіях, — створив монументальний перекладний чотиритомовий чесько-німецький словник, урівнявши у правах мову-загарбницю з поневоленою чеською мовою [10: 94]. Як наслідок, чехи, у жорсткий спосіб позбувшись німців (за-

вантажили у поїзди та відправили на їхню історичну батьківщину), стрімко прогресували. У двадцятих роках XX століття вони створили лінгвістичну пражську школу, постулатами якої стали: *універсалізм мовних явищ на протизвагу національному індивідуалізму, позаяк національний мовний індивідуалізм утвердився як аксіоматичне явище; стабільна потужність у сферах функціонування на протизвагу затраченій силі на їхнє завоювання; перспективна спрямованість на протизвагу інтравертному спогляданню і сентиментальному замилюванню*. Чехи звільнилися від комплексів недовіри і “вічної боротьби” з німцями. “Мова, — як зауважив президент звільненої Чехії Томаш Маса-рик, — стала найефективнішим засобом побудови держави” [2: 32].

Що протиставив Угорській імперії, що поневолила словаків, Антон Бернолак? Наприкінці третини XVIII ст. він перший звернувся до словацького народу із закликом писати словацькою мовою. Саме мова, на його думку, здатна стати тим духовним і водночас матеріальним чинником, що об'єднує всіх представників нації. А. Бернолак остаточно зламав тодішню словацьку традицію вживати чужі літературні мови. Він закріпив традицію

власної літературної мови словаків, створивши прецедент, що мав вплив на всю Славію. Його наступника Людовіта Штура — кодификатора народної словацької мови — з гордістю та певністю називають творцем словацької національної ідеології [4: 56–57]: *для словаків факт ототожнення мовної і національної самосвідомості — аксіоматичний*. Уже наприкінці XX ст., 1992 року, словацький письменник Владимир Минач писав: “У нас спочатку завжди було слово. І подібно до цього біблійного слова, що стало творенням, словацьке слово найповніше виразило народну волю, було справою понад усі справи... Слово було єдиною зброєю, причиною і наслідком...” [4: 61]. Ці слова письменник промовив після того, як на початку дев'ятих років XX ст. економічна ситуація у Словаччині різко погіршилася, і саме тоді словаки зосередили свої зусилля на вирішенні мовного питання — і як наслідок 1 вересня 1992 року після довгих митарств і домагань у Конституції Словацької Республіки словацькій мові надано статусу державної. Отож мова, крім національно-інтеграційної, має визначальну державно-інтеграційну функцію.

Закінчення на стор. 3

21 ЛЮТОГО —
ДЕНЬ РІДНОЇ МОВИ

3–7

ЯРМО ПЕНСІЙНОЇ
РЕФОРМИ

8–9

ЕКСКЛЮЗИВ ВІД
КАТЕРИНИ МОТРИЧ

12–13

ЧЕРНІВЦІ — МІСТО
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
КУЛЬТУРИ

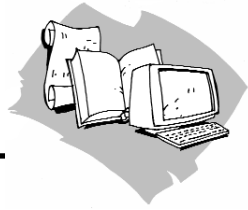
14–15

ПОПРАВКА

У минулому числі нашого тижневика (10—16.02.2011 р.) при переверстці першої шпальти трапилася прикра помилка. Текст у другому абзаці другої колонки треба читати так: “...духовний брат гоголівського невмирущого Хлестакова та “дворянського бомонду” із “Горя з розуму” Олександра Грибоедова”.

Просимо вибачення в читачів.

Редакція

Закінчення.
Поч. на стор. 1

Що протиставив Австрійській імперії і польським шовіністам Маркіян Шашкевич — той молодий чоловік, що подарував світові тезу: “**Замало знати — потрібно пережити**”? **МОВУ**. 12 лютого 1834 року на семінарських урочистостях і 14 жовтня 1936 року в церкві Юра він, молодий студент-семінарист, виголосив вперше промови руською мовою. І повернувся до семінарії, наче витязь із поля битви, — щасливий і великий. Мова і тільки мова робила його собою. Тодішній директор львівської поліції німець Пойман сказав: “У нас по горло клопоту з поляками, а сі дураки хочать воскресити замертво поховану руську народність” [3: 309]. **Таке обурливе зізнання слугує за найкраще аргументування суспільно-креативної ролі мови.** Поляк І. Сікевич так описав свої враження від промови Маркіяна Шашкевича 1836 року: “*Це розсердило мене так, що піроку я засідався на Шашкевича, щоб кинути його в канаву; якщо він був би загинув у моїх руках, я не уважав би цього за злочин, навпаки, якщо мене й були б повісили за вбивство, я уважав би себе за мученика за святу польську справу, а вбивство за заслугу...*” [12: 47–48]. Для українців-перевертнів, двох Левицьких — Михайла, митрополита, і Венедикта, ректора Львівської духовної семінарії і водночас головного цензора з руської мови — підготовка альманаху “Зоря” (1834 р.), що був присвячений руській мові, і вихід у світ альманаху “Русалка Дністрова” (1837 р.) виявилися занадто загрозливими для австрійської імперії. Останній ухвалив рішення про заборону поширювати “Ру-

СЛОВО — МЕЧ ДУХОВНИЙ

салку Дністрову”. У протоколі допиту Маркіян Шашкевич сформулював головні наміри створення “Русалки Дністрової”: “*Я випробовував свої сили руською мовою, оскільки це моя рідна мова, яка значно відрізняється від мови церковної і великоросійської (московської), і хотів заложити наріжний камінь для її дальшого розвитку і тим самим зарадити нестачі руської літератури*” [3: 94]. Шашкевичів задум висловив і Іван Франко: “*В думках їх, а особливо у М. Шашкевича, росли і ясніли далеко ширші замисли: витворити одноцілну, полудневоруську мову і літературу і при їх помочі воскресити цілу полудневоруську націю до нового життя духовного і громадського*” [т. 29, с. 161].

Що протиставив Московській імперії Тарас Шевченко? **МОВУ**. Не випадково київський генерал-губернатор Антоненков заявив, що: “*Из праха Шевченко выродилась целая шайка самых рьяных сепаратистов*” [11: 7]. Сам Тарас Шевченко на поліційному допиті відповів: “*Вірші мої подобалися, можливо, тому тільки, що по-малоросійському написані*” [8: 214]. У його устах “музицька” мова набула крахоімперної сили: як зауважив Іван Франко, для визволення імперії він зробив більше, ніж десятки визвольних армій... Шевченкова мова стала невідворотною українською реальністю — він спорудив фортецю зі слів, у якій усе решта стало вторинним і немінучим: “*Тепер уже не мечем наше народне право на вражних твердинях зарубане, не шпаларами і печатями супротив лукавства люд-*

ського стверджене: у тисячах вірних душ українських воно на самому дні заховане і тисячолітніми стоминками запечатане... Під корозом Шевченковим ми ніби вернулись до домівки святої з чужої чужоземщини, і рідна словесність стала для нас службою Господу правди” [6: 493].

Шевченкова мовна концепція у простій тезі: “...у їх народ і слово і в нас народ і слово” [5: 440] — абсолютне ототожнення мови і народу як головного імперативу і двигуна сушого; аксіоматичне і природне відкидання неприпустенної зверхности над його народом та мовою; нерозуміння будь-якої підлеглости хоча б з огляду на факт лише верховної Божої правди; беззастережна оцінка історичного минулого як непростенної помилки Хмельницького й українських катів — Єскатеріни, Петра, Ніколая І й усієї московщини чи польщини. Національна свобода для нього така природна, як життя. **І ціна мови тотожна самому життю. Саме тоді, коли українська історія сягнула мінусово-критичної кульмінації, Тарас Шевченко запропонував країні абсолютний радикалізм і за формою, і за змістом — народну мову.** Він безсумнівно, на відміну від своїх попередників, **вірив** у поновлену Україну: “*Нічим отверзуться уста, // Прорветься слово, як вода, // І дебрь-пустиня непоплита, // Цілющою водою влита, // Прокинеться...*” (“Ісаї. Глава 35”). Як зауважив англєїз Г. Сетон-Вотсон, “*формуванням визнаної української літературної мови завдаємо йому більше, ніж будь-кому іншому. Вживання цієї мови стало вирішальною стадією у формуванні*

української національної свідомості”; **його творчість започаткувала всю подальшу еволюцію українського націоналізму**” [1: 99; 8: 188]. Його творчість створила українців як націю: “...і Слово моє станеться в них силою необоримою... Сотворив я вам Словом своїм вічну пам’ять, а самих вас учинив собі самому вічною пам’яттю міждо живими” (П. Куліш про Шевченка).

В умовах колоніального поневолення України і належності її Заходу та Сходу до різних імперій мова набувала виразного політичного і державницького характеру і була головним чинником етнічно-національної єдності. Колоніальний статус України стимулював поляризацію суспільства через одночасну асиміляцію та етнічну націоналізацію. **Мова найочевидніше матеріалізувала ці протилежні процеси і невпинно готувала країну до самостійної держави.** Одначе вона потребувала двох базових речей для внутрішнього самозбереження: **граматичного опрацювання і літературного втілення.** Саме це граматичне раціо Галичини і літературне емоціо Великої України були приречені зійтися в одному політичному організмі, аби вивести націю з тупика історії.

Суть цього блискуче сформулював П. Куліш: “*Отечество собі ґрунтуймо в ріднім слові: // воно, воно одно від пагуби втече, // піддержити націю на предківській основі...// хитатимуть її політики вотице ! // Переживе воно дурні вбивання мови; // народам і вікам всю правду прорече*”. : “*Найбільше ж величє української нації явне з того, що, зоставшись без церков-*

ного, політичного, війського і наукового передовництва, спромоглась вона видати з себе самотужню літературу. Пам’ятне бо нам слово московського оракула: що польське повстаннє єсть ніщо, як порівняти його з повстанням літературної України (виділення — авт.). Там, рече, відпала б, може, під лихий час, невеличка провінція в імперії; а тут мужицька мова, ставши літературною, розколе імперію по самій серцевині” [7: 580]. Це перші соціолінгвістичні висновки, в яких мову трактовано як причину і наслідок суспільно-політичного розвитку. Отож, якщо хочемо досягнути свободи, демонструймо силу. Кого мова любить, того вона робить могутнім.

Література

- Андерсон Бенедикт. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. — К., 2001.
- Данеш Фр., Чмейкова С. Екологія языка малого народа. // Язык. Культура. Этнос. — М., 1994.
- Документи і матеріали. “Русалка Дністрова”. // Упорядники Ф. І. Стеблій, О. А. Купчинський. — К., 1989.
- Качала Я. Язык и национальная самоидентификация. // Язык... Там само.
- Кониський О. Тарас Шевченко-Грушівський. Хроніка його життя. — К., 1991.
- Куліш Пантелеймон. Чого стоїть Шевченко як поет народний. Лист(III) з хутора. // Основа. — 1861.
- Куліш Пантелеймон. Зазивний лист до української інтелігенції // Хуторна поезія. — Львів, 1882.
- Луцький Юрій. Між Гоголем і Шевченком. — К., 1998.
- Масенко Лариса. Мова і політика. — К., 1999.
- Нешименко Г. П. Язык и культура в истории этноса // Язык... Там само.
- Слабошпицький М. Алчевські // Дивослово. — 2003. — № 3.
- Шалата М. Й. Маркіян Шашкевич. Життя, творчість і громадсько-культурна діяльність. — К., 1969.

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ — КОМЕНТАР ПРО ГОЛОВНИЙ КАМІНЬ СПОТИКАННЯ ДЕРЖАВИ

Ірина ФАРІОН — кандидат філологічних наук, депутат-мажоритарник від ВО “Свобода” в облраді. Кому, як не їй, знати тонкощі мовної політики на Заході України? Про це її коментар.

Неможливо розглядати функціонування української мови у Львівській області поза всеукраїнським контекстом. А цей контекст — **це постколоніальна модель мовної політики з відсутністю українськомовних пріоритетів, псевдомократичним і ліберальним угодством і малоросійським лакейством, яке ховають за словом “толерантність”.** Саме це ми спостерігали у діяльності попередньої збанкрутілої влади — законодавчої, виконавчої і судової, і що найгірше — **з боку значної частини нібито українства.** Отож можна говорити **про національно-ідентифікаційну кризу**, позаяк мова — це духовна незалежність. За таких умов усі інші форми залежності — економічної, політичної тощо — не мають жодного значення, бо вони попросту не можуть

розвиватися. Чинне правління, себто кримінальна українофобська олігархія, приведена попередньою владою до розтерзання України як держави, є абсолютним поверненням **до колоніальної мовної політики.**

Про це передусім свідчить проект закону про мови в Україні від Єфремова, Гриневецького, Симоненка з основною маразматичною ідеєю, висловленою у **Статті 7: “Українсько-російська двомовність, що склалася історично, є важливим надбанням Українського народу, потужним чинником консолідації багатонаціонального суспільства”.** Відтак головним зняряддям розстрілу нашої мови обрано типове українофоба Д. Табачника з його абсолютно російським, а отже, антиукраїнським вектором деградації освіти та науки: зменшення прохідного балу з української мови під час вступу до вишів, скасування іспиту з української мови при завершенні бакалаврату та під час вступу до аспірантури, можливість тестуватися мовами національних меншин, як, до речі, і за попереднього міністра, переведення на навчання іноземців із державної української мови на російську.

Особливе несприйняття викликає проект “Концепції мовної освіти в Україні”, основна засада якого “вільний вибір мови навчання”, що виразно асоціюється з добровільно-примусовим правом відмовлятися від вивчення української мови, відповідно до радянської постанови 1958 року. Зазначена Концепція має демонстративне антиукраїнське спрямування з хибним констатуванням багатонаціональності нашої держави, де насправді проживає абсолютна більшість українців — 77,8 %, що через голодомор, репресії та терор були позбавлені елементарного права здо-

бувати освіту рідною українською мовою. Концепція намагається впровадити в освітній простір абсолютно невідповідні терміни “людиноцентризм”, “природовідповідність” тощо, за якими криється єдина мета: усунути українську національну складову освіти.

Таким самим інтернаціонально-радянським духом (за теперішньою термінологією **космополітично-ліберальним, толерантним і угодоським**) пройнятий і проект Концепції літературної освіти з усуненням як базової української літератури з безглуздими опорними засадами: **толерантність** (це перед окупантом, що знищує мову твоїх прадідів, дінів та батьків), **мультикультуралізм** (це у державі з титульною українською нацією, що становить абсолютну більшість 77,8 % автохтонів), **нерепресивна свідомість** (а цей термін-дивоглед для особиливо пристосованих рабів “з кокардою на лобі, лакеїв в золотій оздобі”).

Такі умови нашого цілком законномірного державницького буття є дуже широким полем для нашої обласної діяльності передусім у межах затвердженої сесією попереднього скликання “Програми розвитку української мови, української культури та історичної свідомости громадян України на території Львівської області на 2010—2014 роки” (рішення № 1248 від 6 липня 2010 року). Відомо, що первісно обласний бюджет на передбачав на фінансування цієї програми жодної копійки, однак з ініціативи ВО “Свобода” до фінансового документа внесено зміни і програма має бути профінансована на 540 тис. грн (половина з бажаного) і втілювачами цих коштів мають стати передусім базові управління освіти і науки; культури і туризму; сім’ї та молоді; управління у спра-

вах поліграфії та телерадіопросто-ру; обласна, районні держадміністрації та міськвиконками. Наше депутатське завдання полягає у жорсткому контролі через комісії за реалізацією цих коштів (відповідно до ст. 9 Закону “Про мови в Українській РСР”).

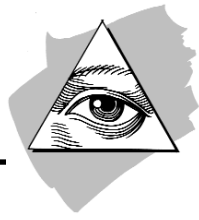
Як депутат-мажоритарник від міста Львова зазначу, що єдиний чиновник, який жодного разу не відповів на ходен мій депутатський запит із приводу порушення мовного законодавства у м. Львові — це А. Садовий. Ідеться про виправлення численних помилок у назвах львівських вулиць і написах їх у маршрутних таксі (останній запит скеровано 18.02.2010 року). 22.03.2007 року міська фракція ВО “Свобода” звернулася із депутатським запитом до п. Садового з приводу чужинецьких назв крамниць тощо (53 одиниці разом із електронним документом на компакт-диску) **з вимогою провести службове розслідування і притягнути до відповідальности чиновників, що дають відповідні дозволи.** Досі реакції жодної, санкцій жодних!!!

Втішена, що після моєї вимоги два роки тому було забрано зображення твердого знака (Ъ) з назви крамниці “Презентъ”, що на вул. Коперника, 47 і припасовано на тому місці квіточку... Натомість кілька днів тому знову повернуто твордйй знак “рускава міра”. Мабуть, регіонали понюхали — квіточка зів’яла... Тим більше, що алкогольно-тютюнову твердиню “Табакъ енд Первакъ” із твердими знаками наприкінці слів зрушити неможливо, навіть коли неодноразово каменюки свідомих невідомо летіли у це вербальне потворисько... І то більше: на вул. Торговій, 23 відкрито харчевню з промовистою етно-

московською (а мо’ фінською) назвою “Блінок”... То як працює дозвільна служба львівського міськвиконкому? Може, вона навмисно творить тут зону “рускава міра” і глобальної толерастії? Про минулоріч навмисно зрежисований і роздмуханий саме львівським владним чиновництвом скандал у львівській дитячій установі з моїм блискучим майстер-класом розводитися не буду, а лише діятиму саме так. І моя єдина в Україні монографія “Мовна норма: знищення, пошук, віднова” про мовлення публічних людей, створена на основі мовлення депутатів Львівської облради та місцевого чиновництва підтвердження цього. У ній усе: від “Первакъ енд Табакъ” і до того, чому і чий голови це породжують... і чому саме такою є мовнава влада у центрі й на місцях.

Знаю, що такого типу робота є не чим іншим, як **стратегією дуже важливих, але малих справ.** Великими вони стануть лише тоді, коли запрацює практика жорстких покарань за недотримання мовного законодавства. У мовному питанні нічого не треба доводити — а тільки жорстко карати за зневагу і незнання державної мови. Натомість у державі, що з обранням нового уряду вийшла за межі юридичного поля у всьому, — це лише спорадично можливо. Однак сповна можливо нам, депутатам, здійснювати свою функцію контролю і кожному українцеві виробляти в собі інстинкт самозахисту свого духовного простору, яким найперше є мова. Засимільований українець і засланний сюди чужинець керуватиметься іншими мотивами, які ми активно поборюватимемо.

Авторська сторінка
Ірини ФАРІОН

МІЖ МОВОЮ І ЯЗИКОМ: КОЛООБІГ ОДВІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
“Всесвіт”,
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка

Усе це змушує знову й знову повертатися до обговорення національної мовної ситуації в Україні. Звичайно, не можна звинувачувати простих людей у тому, як вони говорять. Але це аж ніяк не означає того, що фахівці мають також скласти руки й чекати раптового національного одужання. Кілька років тому цю ініціативу взяла у свої руки мовознавець Лариса Масенко, один із провідних вітчизняних соціолінгвістів. Із того часу вивчення суржиків стало науковим пріоритетним напрямом кафедри української мови НаУКМА, яку донедавна очолювала Лариса Терентіївна (а від вересня 2010 р. її очолює проф. В. М. Ожоган).

3 лютого в рамках Днів науки відбувся “круглий стіл” “Суржик: між мовою і языком” (організатор — кафедра української мови), на якому було розглянуто такі питання, як: 1) місце суржиків в системі розмовних форм української мови; 2) суржик: нова мова, соціолект чи сума ідіолектів; 3) мішане українсько-російське мовлення в соціокультурному аспекті; 4) суржик в художній літературі; 5) перспективи побутування й поширення українсько-російського мовного гібрида. Головною доповідачкою на “круглому столі” була Лариса Масенко, знаний український соціолінгвіст. Нещодавно було опубліковано її нову студію — “Суржик: між мовою і языком” (Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”), що фактично й дала назву організованому “круглому столу”. Обговорювалася також і проблема консервації суржиків. Як вихід можна було б назвати поширення в медіа (через мовлення ведучих) літературної української мови, але за теперішнього стану речей це видається чарівною утопією. Навіть на державному каналі значну частину ефіру відведено під російські програми й концерти, а також і для утвердження суржиків в масовій свідомості.

“Круглий стіл” зібрав науковців як з України, так і закордоном. Зауважу, що коли за столом збираються люди, яким обговорювана проблема справді болить, то й у такому разі науковий захід аж ніяк не можна назвати сухим і нецікавим. Жвавість обговорень була й на цей раз, і таке ставлення до проблеми, звичайно, не могло не передатися молоді, студентам Могилянки. Проблема суржиків, безперечно, доволі серйозна, але, як сказала Ліна Костенко, навіть за найтяжчих часів потрібно сміятися, бо в сльозах можна втопитися. Лише сміх вивисує над ситуацією абсурду й допомагає знайти найкраще рішення в найтяжчій ситуації. Лариса Терентіївна спробувала окреслити витoki суржиків. Науковець пригадала відомий радянський дует Тарাপуцький й Штепселя. Саме Тарাপуцький послугувався суржи́ком, натомість Штепсель — лише гарною, нормативно правильною російською мовою. В такий спосіб на підсвідомому рівні формувався сприйняття того, що суржикомовці (апріорно вихідці з українських теренів) посідають нижчу позицію, ніж носії унормованої російської мови. У наш час персонаж Верка Сердючка стала продовжувачем тарাপуцьких традицій. Якщо пригадати, що Сердючка починала як “провідниця” в “СВ-шоу”, то фактично вона виконувала роль “прислуги” для своїх російськомовних гостей (а гості в тому шоу переважно завжди мали російську прописку). Як переконує Л. Масенко: “Принизливий для української мови вплив сценки, розіграних в “СВ-шоу”, полягав у тому, що Сердючка імітувала, “передражнювала” провінціалок, які говорять скаліченим українсько-російським гібридом, тоді як “здорову” мовну норму представляли її російськомовні партнери по комунікації, до того ж вищі за соціальним статусом. Важливо підкреслити, що роль провідниці передбачала й обслуговування чергового високого гостя з Москви.

Оскільки суржик є субкодом, перехідним між українською та російською мовами, введення його в протиставну пару з літературною російською мовою, що корелює з опозицією *нормативне, серйозне/ненормативне, смішне*, у свідомості тієї частини

Проблема суржикізації українського гуманітарного (зокрема й медійного) простору вже давно набула статусу соціокультурної катастрофи, яка не обмежується мовознавчою площиною. На жаль чи на щастя, але ця проблема існує лише в нашому культурному полі (на межі російсько-української мовної взаємодії) й не заторкає, наприклад, мовної практики європейських країн. Україна є буфером між Європою й Азією (Росією), і за цю “буферність” доводиться жорстоко розплачуватися, а часом і трагічно. Що й казати про мовні казуси і суржикізм в мовленні Президента (“Вмінь Україну!”) та Прем’єр-міністра (ім’я ім — легіон) України...

аудиторії, передусім підліткової, яка некритично сприймає телевізійні картини, викликає стійку асоціацію суржиків з українською мовою загалом як мовою “неправильною” порівняно з “правильною” російською. Такої асоціації не виникало б, якби поряд із Сердючкою були партнери, що розмовляли українською літературною мовою. Це відтворювало б соціокультурний контекст різних форм побутування української мови, в якому присутній і зразковий нормативний варіант мови”.

У такий спосіб українська провідниця асоціювалася з малограмотною людиною, яка, проте, може досить непогано розважити своєю балачкою російськомовних пасажирів. Ця проблема взаємодії українськомовних і російськомовних має давнє коріння, вона представлена ще у творах Г. Сковороди, Г. Квітки-Оснот’яненка, І. Котляревського, Т. Шевченка, В. Підмогильного, Миколи Хвильового.

Як зауважує Л. Масенко: “Якщо обмежити вживання терміна *суржик* українсько-російськими мішаними формами усного мовлення, то історично часом їхньої появи слід вважати, очевидно, кінець XVII — початок XVIII сторіччя, коли імперська асиміляційна політика перервала розвиток староукраїнської писемної традиції на території підросійської України. Впровадження російської мови в адміністративно-управлінську сферу й освіту спричинило формування в середовищі місцевого чиновництва — канцеляристів, писарів, дяків, а також бурасків і шкільних учителів специфічного макаронічного усного мовлення, в якому елементи старослов’янщини, кліше і штампи російського канцеляриту й літературні звороти химерно сполучалися з фонетичною основою й лексичними та морфологічними елементами української мови.

Зразки такої мовної мішанини становили об’єкт пародіювання в українській літературі з появи перших же творів, написаних живою народною мовою. Це, наприклад, часто цитована промова “филосопа” над убитим Паллантом із шостої частини поеми І. Котляревського “Енеїда”:

Тоді якийсь їх филозоп
Хотів сказати надгробне слово,
Та збився і почував лоб;
Сказав: “Се мертвий і не дишеть,
Не видить, то єсть і не слышитъ,
Ей, ей! уви! Он мертв, аминь!”

Подібні пародійні вставки трапляються і в драматичних творах І. Котляревського, пор., наприклад, пісню Возного “От юних літ не знав я любові. Не ощущал возженья в

крові”, що відтворює макаронічну мову, якою у XVIII сторіччі складали пісні та любовні романи школярі, писарі, дячки”.

Так само “штучне мішане мовлення представників сільського чиновництва, в якому стереотипні формули російської ділової мови вживалися в українській вимові й з українськими морфологічними й окремими лексичними особливостями, відтворено в прозових творах Г. Квітки-Оснот’яненка”.

“Харківський текст” початку XX століття — інший чудовий матеріал для соціолінгвістичних досліджень, який настановує на не менш цікаві висновки. Все це предметне поле наукових шукач Лариси Масенко відображено і в її останній праці “Суржик: між мовою і языком”. Суржик також використовують і сучасні українські письменники як мовний соціокультурний ресурс (в поле зору Лариси Терентіївни потрапили художні твори М. Бриниха, Б. Жолдака та ін.).

Під час “круглого столу” згадували й закордонних дослідників української мови, зокрема процесів русифікації й суржикізації українського простору (як А. Брацкі, Ф. Гофенедер).

За словами Л. Масенко, “австрійський славіст Філіп Гофенедер показав радянську практику звуження лексичного складу української мови коштом вилучення питомої лексики і заміни її на спільну з російською, порівнявши видання українського перекладу філософського твору Леніна “Матеріалізм і емпіріокритицизм” 1932 р. та 1952 р. Порівняльні таблиці перекладу російських слів у зазначених виданнях, які уклад Ф. Гофенедер, унаочнюють практику штучного зближення двох мов. Наведемо лише деякі приклади: рос. *беседа* у виданні 1932 р. перекладено українською як *розмова*, а у виданні 1952 р. — як *бесіда*; відповідно рос. *буква* — укр. *літера* (1932), *буква* (1952); рос. *век* — укр. *століття* (1932), *вік* (1952)”.

Присутній на обговоренні в Могилянці польський мовознавець Артур Брацкі, автор ґрунтовного дослідження про суржик, неодноразово згадував і свого німецькомовного колегу М. Мозера, можливо, ще недостатньо відомого в українському мовознавстві. У книжці “Contemporary Ukraine on the Cultural Map of Europe/Сучасна Україна на культурній мапі Європи” Міхаель Мозер у своїй статті ретельно аналізує теперішній український віртуальний простір, зокрема реакції користувачів на галицький варіант української мови. Ці віртуальні “відповіді” можна охарактеризувати як варварські, брутальні й надзвичайно агресивні. Російськомовні українці (користувачі Інтернету) з Півдня і Сходу паплюжать українську мову в Галичині, називаючи її покручем. Визнаючи суржик як сучасний варіант української літературної мови, ці користувачі відмовляються прийняти українську мову як цілісну систему, що існує в західноукраїнському варіанті. Незрозумілі слова, що належать до питомої української лексики (яку намагалися винищити в різний спосіб радянські мовознавці, укладаючи реєстри та словники), викликають спротив і агресію.

Реакція користувачів на питому українські слова вкрай негативна. Все це змушує замислюватися, що для носіїв російської мови українська апріорно постає мовою нижчого ґатунку. І це вже значна соціолінгвістична проблема. Такі користувачі не погоджуються витрачати час для опанування української мови, натомість прагнуть спалювати все, що не має аналога в мові російській, а отже, свідчить про самотність української мови. Але ж вони звикли, що в медіа (за допомогою клоніваних сюжетів а-ля “Тарাপуцька і Штепсель”), що україн-

ська — це мова “обслуги”, людей соціально нижчих.

Деякі коментарі вражають і зумовлюють потребу в психологічному аналізі теперішньої соціокультурної ситуації. Подібні твердження щодо російської мови з боку представників інших етносів і спільнот на території РФ могли б стати підставою для судового позову у зв’язку з паплюженням державної мови. В Україні паплюження державної мови вважається ознакою демократичності у проведенні дискусій між безіменними користувачами. Можливо, що хтось із них навмисне розпалює міжнаціональну ворожнечу, паплюжачи державну мову України. Лада Біланюк майстерно аналізує мовну ієрархію, яка існувала в СРСР, а ще раніше — в царській Росії. І Російська імперія, й СРСР — величезні геополітичні утворення, до яких належать кілька етносів і народностей. Насправді ж існування в середині імперського тіла цих етносів не таке вже й гармонійне, як це часто проголошують на папері. Імперський центр робить усе можливе для підняття престижу однієї мови, що виконує головну функцію. Інші існують і підтримуються за залишковим принципом.

Аналогічних висновків доходить і Л. Масенко: “...Втрати української мови, спричинені негативною оцінкою західного варіанта літературної мови кінця XIX — початку XX ст., — пише А. Ткач, — призвели не просто до кількісної втрати мовних одиниць, до занедбання мовної спадщини і традиції літературної мови як територіально-соціальної цілості. На жаль, без перебільшення можна стверджувати, що упродовж останнього століття українці й українська мова (наша мова!) зазнали втрати мовної *вартості*, ушкодження свого віртуального світу саме через втрату усталених зв’язків і відношень між словами і значеннями, через втрату традиційно закріплених синтагматичних єдностей і фразеологічних зворотів та їх асоціативних гнізд у свідомості мовців”.

Завершити статтю хочеться знову-таки цитатою з праці Л. Масенко. “Генеральний секретар КПРС Леонід Брежнєв, ... за опублікованими нині спогадами одного з працівників апарату В. Щербицького..., здавалося б, знав українську мову” і якимсь “назвав її “просто суржи́ком російської мови”. Треба сподіватися, що персонажі з радянського минулого не зможуть довго порядкувати в нашій країні”.

* * *

Цьогорічним лауреатом Премії імені Петра Могили в галузі гуманітарних наук, яка традиційно вручається на початку лютого в Києво-Могилянській академії, стала професорка кафедри української мови НаУКМА Лариса Масенко. Доповідь, яку Лариса Терентіївна прочитала 4 лютого вже як лауреат, мала назву “Соціолінгвістика належить до найактуальніших для України галузей гуманітаристики”.

Коментує Л. Масенко: “Ця премія мені особливо дорога, бо вона свідчить про визнання у своєму професійному середовищі, від колег університету, в якому працюю ось уже десять років. Підручник “Нариси з соціолінгвістики”, за який отримала Премію імені Петра Могили, є певним підсумком моєї викладацької праці. Я люблю цей курс. Соціолінгвістика належить до найактуальніших для України галузей гуманітаристики. Знання закономірностей розвитку двомовного соціуму допоможе знайти шляхи подолання конфліктів на мовно-культурному ґрунті, які нині, на жаль, виразно загострюються і розколюють країну. Студенти, які обирали цей курс (а їх було чимало) і з якими ми обговорювали злободенні проблеми мовного життя України і розглядали мовну політику інших держав, орієнтуються в цих питаннях значно краще, ніж колишні і сучасні керівництва нашої країни. Сподіваюсь, що вони зможуть використати набуті знання у своїй майбутній діяльності. Маю надію, що саме в середовищі студентів і випускників Києво-Могилянської академії формуються майбутні лідери, освічена національна еліта, гідна цього високого звання”.

КОМУ «ПО-РУСЬКИ КАКОСЬ ЗДОБНЕЙ»

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ,
Одеса

Усіх дістали численні повідомлення ЗМІ про те, як одеський даїшник Олександр Швець, виконуючи службові обов'язки, обізвав державну мову “телячою” і що з того вийшло? Зафіксований на відеокамеру і розтиражований в Інтернеті, цей ганебний факт викликав зливу обурення патріотів України, а українофоби знову здійняли галас на захист “великої і могутньої”. До цього шарварку підпряглися ще й політики різних мастей і державні мужі. Ні переможців, ні переможених у словесному двобої немає, а у виграші виявилися януковичі, які під цей шумок встигли і ціни на комунальні послуги підняти, і новими поборами підприємців области, і за допомогою продажних “тушок” у парламенті Конституцію підправити, подовживши термін перебування при владі чинного президента та його слухняних кнопкодавів у ВРУ.

Спостерігаючи, як усі в телячому захопленні плещуть язиками що заманеться, важко відрізнити, де зерно істини, а де плевели. Все ж спробуємо це зробити. Спершу згадаємо хронологію подій. Як повідомив на брифінгу начальник Одеської міської ДАІ Віктор Кузнецов, у ніч із 21 на 22 січня водій “Тойоти-Камрі” виїхав на вулицю Гаванну в Одесі й саме перед постом ДАІ різко зупинився, потім різко рушив. Жартівник виконав цю процедуру кілька разів, поки правоохоронці не відреагували на його дії. Діалог водія з інспектором починався російською мовою. І коли водій попросив старшого сержанта пояснити, яке правило дорожнього руху він порушив, той перепитав: “Російською чи українською?”. І коли водій попросив його відповісти “українською, державною мовою”, співробітник ДАІ сказав: “Не розумію я телячу мову”. У відповідь на обурення водія, “ви не любите державну мову!”, Швець спокійно заявив: “Абсолютно! Чесно і з упевненістю про це говорю”.

Отак це зафіксувала відеокамера в руках другого пасажирів автівки. Захисники О. Швеця кінодокумент ставлять під сумнів, заявляючи, що сюжет в Інтернеті — спритність рук маніпуляторів. Але сам призвідник скандалу від своїх слів і під час розслідування не відмовився, зауваживши при цьому, що “зробив велику дурість”. Щоб пом'якшити свою провину, він почав нарікати на “мажористу” поведінку водія, який нібито більше години обкладав його матом, послугуючись російською мовою, а коли довів його до нестями, спровокував дискусію про державну мову.

Що таке теж можливе, кожен може переконавшись, прочитавши викладений в Інтернеті посібник для водіїв-спритників “Як уникнути штрафу”. Там подібних прийомів провокування й шантажування даїшників наведено чимало. Тож сюжет відеоролика, як бачимо, не оригінальний. Нині “просунутих і крутих” молодиків, що вважають за доблесть “поприколюватися над ментами”, не бракує. Однак це аж ніяк не вип-

равдовує правоохоронця, зобов'язаного не лише знати державну мову, а й не виявляти до неї щонайменших ознак неповаги.

Розголошує ця подія набула такого, що влада змушена була влаштувати показове покарання О. Швеця. “Шанувальник” державної мови прем'єр-міністр України Микола Азаров, виступи якого українською мовою вже давно затьмарили гуморески Михайла Жванецького, доручив відповідним службам розібратися в ситуації, дати оцінку і зробити висновки з тієї виховної роботи, яка проводиться в системі органів МВС. Департамент ДАІ МВС оперативно відрепортував, що інспектора, який дозволив собі публічну демонстрацію неповаги до державної мови, звільнено з роботи за дискредитування звання правоохоронця. Одночасно вжито заходів дисциплінарного впливу (від суворого догани до звільнення з посади) до його керівників, які не забезпечили належної професійної підготовки старшого сержанта.

Відверті українофоби сприйняли такий поворот подій мало не як особисту образу й заходилися ліпити з недалекого глядного сержанта образ борця за надання російській мові статусу другої державної. Вітренківці з Одеської обласної організації ПСПУ оприлюднили заяву про солідарність із звільненням інспектором ДАІ О. Швецем, у якій сказано: “Ми вважаємо, що співробітник ДАІ в Одесі був дискримінований за мовним принципом невідомими особами під час несення служби”. Лідер партії “Родина” депутат Одеської міськради Ігор Марков не лише підтримав “телячого” сержанта, а й працює старшим механіком в одному з автопідприємств Одещини. Тож має роботу за спеціальністю, та й гайки самому не доводиться крутити, як рядовим механікам.

Схоже, що на цьому пригодницький сюжет не завершиться. Підбурюваний українофобами штрафник може на знак вдячності своїм благодійникам зголоситися на відведену йому роль скривдженого безневинного телятка, яке нібито лише промукало в очі мучителям “правду-матку”. Зоолінгвіст уже заявив, що має намір позиватися в суді й вимагати поновлення на роботі. Та більш “хлібної” роботи, ніж у ДАІ, йому не знайти. Водій, що розпочав дискусію про державну мову, теж готує позов до суду, вимагаючи від Державтоінспекції

сплатити йому компенсацію за завдану моральну травму, яку він оцінив у 25 тисяч гривень.

Було б дивно, аби опозиційні партії теж не скористалися можливістю попіаритися на тлі скандальної події. Лідер “Фронту Змін” Арсеній Яценюк зажадав запровадити кримінальну відповідальність за публічну наругу над державною мовою та мовами національних меншин України. У законопроекті за № 8031, який він вніс до парламенту 28 січня, пропонується карати винних штрафом до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (850 грн), або арештом до 6 місяців, або позбавленням волі на строк до 3 років.

Свій голос на захист державної мови подала і “БЮТ-Батьківщина”. Зазначивши, що О. Швець отримав заслужене покарання, бютівці в офіційній заяві зажадали від лідера Партії регіонів, прем'єр-міністра України Миколи Азарова визначитися також із мірою покарання стосовно свого однопартійця, мера Одеси Олексія Костусева. Главі уряду нагада-

Янукович. Одні вважають, що йому вигідно постати в ролі справедливого й об'єктивного можновладця, адже влада віднині може посылатися на цей приклад як на вияв “об'єктивності й безсторонності” й у своїх розбірках із неугодами. Регіонали ж невдоволені, що президент не квапиться подарувати своєму надійному електорату російську мову як другу державну та можливість відчувати себе в єдиному просторі з любов'ю серцю Російською Федерацією. Але, як кажуть, ще не вечір. Не виключено, що до кінця свого президентського терміну Віктор Янукович переінакшить статус російської мови. А поки що влада може збирати лаври за те, що дала прочухана українофобу-даїшнику.

Мені ж Олександра Швеця шкода. Я знаю чимало колишніх сільських хлопців, які після служби в армії подалися служити в міліцію, бо вдома вони виявилися непотрібними. Почуваються ці люди у великому місті, як телята без пастуха. Аби їх сприймали тут за своїх, одразу переходили на “общепонятний”, фактично послугуючись жакливим суржилом. Хвалена “інтернаціональна” Одеса вмиє інфікує таких неприкаяних притаманною не лише їй українофобською заразою. Як зізнався сам Олександр, він знав, що не має права принижувати державну мову, але перед його очима була сила-силенна прикладів, як його керівники і вся верхівка держави постійно та безкарно знущались з неї. Ось він і засвідчив відданість їм, бо, звісно, куди корова, туди й теля. Тепер лупай, 32-річний козаче, очима та ламай голову, як виживати, маючи на руках прикутого до ліжка батька, скалічену

народного депутата України Павла Мовчана, “сила цієї влади у нашій слабкості та у нашій роз'єднаності”.

А ще, на мою думку, в силі мільйоні укорінені століттями у менталітет українців почуття меншовартості, малоросійщини, холопства. Злочинна влада сіє міжнародну ворожнечу й потирає від задоволення руки, коли “западенці-бандерівці” б'ються лобами зі “східняками-совками”. Люмпени рвуться “бити морди” іншим люмпенам. Управляти таким суспільством, як стверджують досить проникливі аналітики, — суцільне задоволення. Навіть не треба створювати потужний репресивний механізм, адже його функції можна успішно покласти на “добровольців-активістів”. Як примирити таких заангажованих непримиренних?

На заклик рятувати Україну на 20-му році незалежності дехто з так званих “пересічних” громадян лише здивовано запитає, мовляв, а що я можу вдіяти. Тож і сидітимуть такі за своєю совковою звичкою у “хаті скраю”, примовляючи: ми люди маленькі, наше діло теляче. З численних запальних коментарів із засудженням і виправданням вчинку Олександра Швеця, я зустрів лише один чи два виважені висловлювання про те, що найперше кожен із нас має відродити Україну в собі. А один із цих авторів дуже співчутливо поставився до Олександра. Обізвавши все ж його телепнем, він звернувся до нього поетичними словами Василя Симоненка: “Ти знаєш, що ти — людина? Ти знаєш про це чи ні? Усмішка твоя — єдина, Мука твоя — єдина, Очі твої — одні”. Усім би такого розуміння слова “людина”, яке спонукає жити напоვნено і лишити по собі добрий слід на землі.

Щоб дещо розвіяти гнітюче враження від перелічених вище неподобств, розповім епізод зі своєї журналістської практики.

Коли замолоду мені випало працювати на Одеському радіо, одного разу нині відомий поет Микола Палієнко, а тоді кореспондент “новин”, привіз записане на плівку інтерв'ю з передовою дояркою. Стали ми слухати й розреготалися. Невдоволений її суржилом, Микола каже: “Ви б краще українською все це розказали”. — А доярка у відповідь: “А мене по-руськи якось здобней”. Та фраза затурканого компартійними політінформаторами колгоспниці з українського села біля Балти стала у редакції крилатою. А словечко “какось” і тепер нерідко спадає на думку, коли чують тих, хто аж запінився, захищаючи бозна від чого російську мову, а сам не знає до ладу ніякої.

Від редакції. 12 лютого, приблизно о 3-ій годині ночі, працівники ДАІ м. Одеси зупинили автомобіль активіста Дмитра, який знав на відео даїшника. Після трьох годин перебування у РВВС, активіста “Дорожнього контролю” доставили до районного суду, де йому присудили п'ять діб арешту за ст. 185 КУпАП. Більш того, за “непередачу документів” водієві виписали штраф. Таким чином, автомобіліст за одне “правопорушення” отримав два покарання.

ли, що градоначальник, всупереч Конституції та закону України “Про державну службу”, фактично заборонив вживати та використовувати українську мову в роботі та діловодстві міської влади Одеси. У грудні 2010 року новообраний мер на першому ж засіданні міськради доручив службовцям надавати йому документи виключно російською мовою. А ще пан Костусев запропонував спілкуватися на засіданнях міськвиконкому російською мовою, і депутати погодились. Відповідної реакції прокуратури та посадових осіб держави на цей кричущий і загальновідомий факт досі не було, наголошується у заяві.

На прикру подію в Одесі не відреагував поки що лише Віктор

три місяці тому в жакливій автокатастрофі дружину та двох діток. А на його промаху та біди поки що інші заробляють політичний капітал і мріють, як перетворити його на дзвінку монету.

Не спекулюючи на випадку, що стався зі старшим сержантом міліції, Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка у ці дні виступило з нагальною ініціативою. Воно закликає до об'єднання всіх організацій національно-демократичного спрямування стати на захист віковичного права українського народу на рідну мову, до згуртування перед загрозою зросійщення, роздержавлення та неоколоніалізму. Як зазначено у зверненні за підписом Голови Товариства,

У світовій історії жодна мова не зазнала такого страшного нищення від сусідів-ворогів, як українська. Вдалося відшукати низку документів, які у хронологічній послідовності засвідчують нищення української мови поляками, росіянами і більшовиками-комуністами.

Ніна ВІРЧЕНКО,
доктор фізико-математичних наук, професор НТУУ “КПІ”, академік АН ВШ України, заслужений працівник освіти України

Згадаємо лише окремі моменти з минулого й сучасного.

1626 р. Київський митрополит Йосиф Краківський склав акафіст до св. Варвари. Москва дозволила, але за умови його перекладу російською мовою. Синод наказав Київському митрополитові позбирати з усіх церков України книги старого українського друку, а замість них завезти московські видання.

1627 р. Указом царя Михайла (першого з династії Романових) та патріарха Московського Філарета, що був його батьком і співправителем, наказано було книги українського друку зібрати й спалити.

1662 р. Наказ царя Олексія з подання патріарха Московського спалити в державі геть усі примірники надрукованого в Україні “Учительного Євангелія” К. Ставровецького.

1667 р. Андрусівська угода. Укладаючи договори з поляками, цар Олексій ставив такі вимоги щодо українських книг, їх авторів і видавців: “Все те, в которых местностях книги печатаны и их слагатели, також печатники, или друкари, смертию казнены и книги собрав сожжены были, и впредь чтобы крепкий заказ был бесчестных воровских (таку назву дано українським книжкам. — Н. В.) книг никому з наших королевского величества подданных нигде не печатать под страхом смертной казни”.

1669 р. Після Люблінської унії — гоніння на українські книжки, надруковані на території, підвладній Польському королівству.

1672 р. Указ про заборону тримати в себе вдома на території Польщі відкрито чи таємно українську книгу.

1677 р. Наказ патріарха Іоакима видерти з українських книжок аркуші “не сходные с книгами московскими”.

1689 р. Заборонено Києво-Печерській лаврі друкувати книги без патріаршого дозволу: “... к нам первее неприслаив, отнюдь бы вам не дерзати таких книг новослагаемых печатати...” Обмеженнями чи заборонаю книгодрукування Московія намагалася понизити рівень освіти та науки в Україні, знищити національний дух у культурі, побуті, суспільних відносинах. “Первая цензура в России была заведена специально для изданий малорусской печати”, — так було виз-

нано в Указі 1905 р. “Об отмене стеснений малорусского печатного слова”.

1690 р. Засудження й анафема Собору РПЦ на “киевския новыя книги” П. Могили, К. Ставровецького, С. Полоцького, Л. Барановича, А. Радзивилівського та інших.

1693 р. Лист патріарха Московського до Києво-Печерської лаври про заборону будь-яких книг українською мовою.

1696 р. Ухвала Польського Сейму про запровадження польської мови в судах і установах Правобережної України.

1709 р. Цар Петро I приму-

сив скоротити число студентів Києво-Могилянської академії з 2000 до 161, а кращим науково-просвітницьким силам звелів перебратися з Києва до Москви. Серед них були Інокентій Гізель, Іоаннікій Галятівський, Лазар Баранович, Дмитро Ростовський (Туптало), Стефан Яворський, Феофан Прокопович, Симеон Полоцький та багато інших. Вони відіграли головну роль у розвитку культурного життя тодішньої Московії.

Указ про обов’язковість цензурування до друку українських книжок у Москві. “Українці принесли з собою всю свою велику культуру, її вплив одбився на Москві, на всьому житті: будівлі, малюванні, одязі, співах, музиці, звичаях, на праві, літературі і навіть на самій московській мові. Все життя складалося тоді так, що ставало неможливим прожити без українця. Всяких ремісників доставали з України” (І. Огієнко. “Українська культура”).

1713 р. Московія наказом Петра I привласнює нашу назву Русь (грецька назва Руси звучить як “Росія”). У такий спосіб завжди ворожі до Руси-України московити, основу яких складала угро-фінські та тюркські племена, підміною понять, тобто шахрайством, привласнюють собі нашу тисячолітню історичну та духовну спадщину.

1720 р. Наказ царя Петра I: “В Киево-Печерской и Черниговской типографиях вновь книг никаких не печатать... старые книги справлять прежде печати, дабы... особенного наречия в оных не было”. 20 грудня 1720 р. Петро I видав указ київському губернському

князю Голіцину, щоб “...во всех монастырях, остающихся в Российском государстве, осмотреть и забрать древние жалованные грамоты и другие куртиозные письма оригинальные, а также книги исторические, рукописные и печатные”.

1721 р. Наказ про цензурування українських книжок.

1724 р. Московська цензура наклали тисячу рублів штрафу на архимандрита Києво-Печерської лаври за те, що там була надрукована церковна книга “Триодь” “не совсем с великороссийским сходная”. Чернігівську друкарню Синод наказав перевести в Москву, тобто просто загарбав.

1729 р. Наказ Петра II переписати з української мови на російську всі державні постанови і розпорядження.

1740 р. Російська імператриця Анна Іванівна створила правління гетьманського уряду під керівництвом московського князя Олексія Шаховського і запровадила російську мову в діловодстві на території України. Переписи 1740—1748 рр. свідчать, що в семи полках Гетьманщини було більше тисячі шкіл, і майже всі з них із викладанням українською мовою. У 1804 р. було видано царський указ, яким заборонялося навчання українською мовою. Результати національного гніту одразу позначилися на стані освіти в Україні: уже перепис 1897 р. показував, що на 100 осіб було лише 13 письмених.

1748 р. Наказ Петербургського Синоду Київському митрополитові Самуїлу Милославському запровадити в Києво-Могилянській академії та в усіх школах України викла-

дання російської мови, в результаті чого на Лівобережжі зникло 866 українських шкіл.

1750 р. Після скасування Канцелярії міністерського правління малоросійських справ у м. Глухові з неї вилучено та перевезено до Росії справи таємного діловодства. Документи архіву Запорозької Січі, знайдені під час “розорення Січі генерал-поручиком Текелією у скрині під престолом січової церкви”, опинились у Московському відділенні загального архіву Головного штабу.

1755, 1766, 1775, 1786 рр. Заборони Синоду друкувати українські книжки. Протягом другої половини XVIII сторіччя та першої половини XIX сторіччя видавнича справа в Україні була паралізована. Як наслідок, у 1847 р. в Україні була надрукована лише одна книжка, у 1848 — 3, 1849 — 2, 1850 — 1, 1851 — 2, 1856 — 5.

1759 р. Синод видав розпорядження вилучити зі шкіл українські букварі.

1763 р. Указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1764 р. Інструкція Катерини II князеві О. В’яземському про русифікацію України, Прибалтики, Фінляндії та Смоленщини, “якщо розумні люди будуть обрані начальниками цих провінцій. Коли ж у Малоросії не буде гетьмана, то треба намагатися, щоб час і назва гетьманів зникли...” Скасування Катериною II українського гетьманства, а з ним — ліквідація українських навчально-культурних закладів та усунення від влади українськомовних чиновників.

1764 р. Ліквідація Катери-

ною II козацького устрою на Слобожанщині та козацьких шкіл.

1765 р. Синод видав суворий указ Києво-Печерській лаврі друкувати лише ті книги, які в московській друкарні друкуються і схвалені Синодом.

1769 р. Заборона Синоду РПЦ друкувати та використовувати українські букварі. Наказ Синоду, за яким українські книги по церквах було замінено московськими.

1775 р. Зруйнування Запорозької Січі та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.

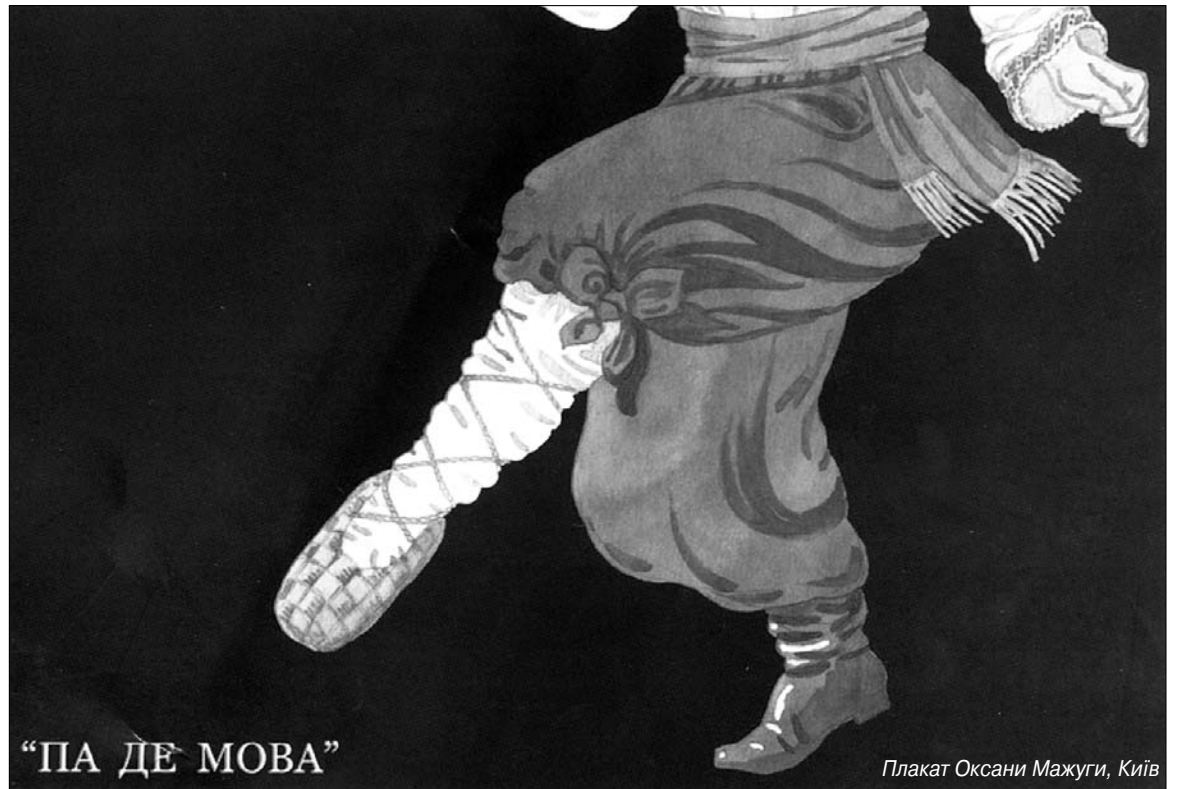
13 березня 1777 р. Помирає від переслідувань і злиднів геніальний український композитор, академік Болонської музичної академії Максим Березовський (нар. 1745 р. у Глухові). Після цього царська влада забороняє виконувати твори Березовського й знищує багато його рукописів.

1780—1783 рр. Перше закріпачення українських селян на окупованих Росією землях Руси-України. (Порівняйте: 1771 р. у Криму татари скасували рабство; 1780 р. в Австрійській імперії було скасовано панщину).

1780 р. Спалення книгозбірні Києво-Могилянської академії, що збиралася понад 150 років і була однією з найбагатших бібліотек Руси-України.

1782 р. Катерина II створила комісію для введення в Росії народних училищ, завданням якої було запровадження єдиної форми викладання російської мови в усіх навчальних закладах імперії.

Далі буде.

ДОКУМЕНТИ ПРО ЗАБОРОНУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (XVII — XX ст.)

“Згідно з Конституцією, не можна ухвалювати закони, які погіршують соціальний стан людей, порівняно з існуючим”.

ЯРМО «ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ»

Предметом гострих дискусій став внесений Кабінетом Міністрів України 13 грудня 2010 року на розгляд Верховної Ради проект Закону України “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи”. Питання надзвичайно складне, але дивує похапливість, із якою проштовхують цю реформу. Адже новий закон, у разі його ухвалення, має набути чинності уже з 1 січня цього року, тобто заднім числом.

Днями я був присутній на одному з громадських обговорень проекту пенсійної реформи. Які аргументи наводить влада щодо саме такого варіанта реформи? Передовсім, нестача трудових ресурсів, коштів для належного пенсійного забезпечення. Витрати на пенсії в країні становлять 16,2% валового внутрішнього продукту, що набагато вище, ніж у більшості країн Європи. І все одно, коштів не вистачає, існує величезний дефіцит бюджету Пенсійного Фонду України: за 2010 рік, попри запевнення влади, що дефіциту не буде, він склав 23 мільярди гривень. Саме стільки довелося перерахувати у ПФ із Державного бюджету України. Це при тому, що в нас просто мізерні пенсії, порівняно з розвинутими країнами: досить сказати, що третина (!) пенсіонерів країни отримують пенсії, менші, ніж тисяча гривень, а це ледве перевищує мінімум зарплат і пенсій.

Що ж саме пропонується, які основні позиції реформи? Найбільш принципові моменти — вік виходу на пенсію, система нарахування пенсій (трудова стаж, спецпенсії, пільги), розміри пенсій.

Найкардинальніша зміна — збільшення

У центрі уваги українського суспільства, збуреного так званими “реформами” нинішньої влади, опинився проект пенсійної реформи. Питання надзвичайної ваги, адже в нас мало не половина дорослого населення — пенсіонери, і всі, хто працює, трудяться на їхнє і своє майбутнє пенсійне забезпечення.

пенсійного віку. Жінкам законопроект передбачає вихід на пенсію у 60 років. Причому перехід має відбутися вже не протягом 10 років, як планувалося раніше, а 5-ти. Тобто кожні півроку пенсійний вік збільшуватиметься теж на півроку...

Щодо системи нарахування пенсій, тут принципові зміни — збільшення трудового стажу, потрібного для нарахування пенсій, одразу на 10 років, тобто до 30 у жінок і до 35 у чоловіків. Також значно зменшуються пільги категоріям людей, яким пенсію призначають за спеціальними законами: це військові, працівники правоохоронних органів, науковці, чорнобильці і т. п.

Щодо розмірів пенсій, то зараз існує величезний розрив, коли мінімальні пенсії в десятки разів менші від максимальних, тих, що отримують деякі дуже високозабезпечені пенсіонери. Тому пропонується, щоб найвища пенсія була не більшою, як 12 прожиткових мінімумів, встановлених для осіб, які втратили працездатність.

Здавалося б, ділові пропозиції, які мають поліпшити пенсійне забезпечення, пом'якшити наслідки демографічної ситуації. Однак усе не так просто, що й засвідчив цей “круглий стіл”.

Найбільше збурення викликав намір підвищити пенсійний вік. Люди переконані, що наша влада, збільшуючи пенсій-

ний вік, виконує вимогу Міжнародного валютного фонду, необхідну для отримання величезних кредитів. Влада це заперечує, та й МВФ начебто не ставить такої категоричної вимоги, просто наполягає на “збалансованості й бездефіцитності” нашого бюджету для надання кредитів. А як уже його “балансує” влада, то справа самої держави.

Але якщо основна мотивація щодо підвищення пенсійного віку — нестача робочих рук, то як це ув'язано із ситуацією, коли в країні мільйони безробітних, а ще кілька мільйонів українців виїхали на заробітки за кордон.

Не менш гостру критику викликала і пропонується система нарахування пенсій. Згідно з Конституцією, не можна ухвалювати закони, які погіршують соціальний стан людей, порівняно з існуючим. Звичайно, у законопроекті сказано, що **всі нововведення із нарахування пенсій стосуються лише нових пенсіонерів. Тобто, тим, хто вже на пенсії, перерахунків у гірший бік не буде, пенсія не зменшиться.** Але цього недостатньо, бо багатьом новим пенсіонерам за новою системою пенсія буде нарахована менша, ніж за старими правилами. Причому йдеться не про обмеження деяких величезних нинішніх пенсій, а про малозабезпечених людей із невисокими пенсіями.

Це ж саме і щодо збільшення трудово-

Фото Ксенії Гладішевої

го стажу. Спробуй-но жінці у 50 з лишком років де знайти роботу ще на 10 років, коли й багато молодих без роботи.

Щодо нерівності в пенсіях, то в цілому такі обмеження сприйнято позитивно, причому люди дивуються, чому їх не було введено давно. Та навіть і ці нововведення якісь половинчасті. Якщо вже говорити про зарубіжний досвід, то в Європі практикується різниця між найбільшими і найменшими пенсіями, як правило, не більш як у 4 рази. У нас же пропонується чомусь у 12 разів.

Загалом же, учасники дискусії вказували й зовсім інші джерела пенсійного забезпечення людей. Найперше — це подолання безробіття і загалом поживлення економіки, встановлення нормальних зарплат.

ПРОФСПІЛКИ — ПРОТИ!

Фото Олеса Дмитренка

В Україні діє Спільний представницький орган всеукраїнських профспілок та профоб'єднань, до якого входять ФПУ, Національний Форум профспілок, Конфедерація вільних профспілок та інші об'єднання. Нещодавно СПО профспілок розглянув проект Закону “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи”, внесений урядом до Верховної Ради. Висновок — негативний: законопроект запропоновано відкликати і підготувати новий, після ретельного обговорення, з урахуванням позицій профспілок, за якими — мільйони працюючих. Ось деякі висновки і пропозиції профспілок України.

роки. Водночас реалізація запропонованих профспілками заходів із легалізації та підвищення зарплати дозволяє збільшити обсяги пенсійних внесків майже на 50 %.

Профспілки пропонують наступне з проведення пенсійної реформи:

Наповнення бюджету Пенсійного фонду за рахунок: виведення з тіні (легалізації) заробітної плати з нарахуванням на неї пенсійних внесків; збільшення фонду оплати праці шляхом підвищення частки оплати праці в затратах на виробництво продукції; розширення зайнятості громадян.

У легалізації заробітної плати криється вагомий ресурс коштів для покриття дефіциту Пенсійного фонду. При належному виконанні вказаних вище заходів урядом протягом 2011 року може бути легалізовано не менше 1/3 її обсягу — 40 млрд грн, що дозво-

лить додатково залучити до 14 млрд грн пенсійних внесків.

У даний час із 20,5 мільйонів економічно активного населення працездатного віку понад 5 мільйонів працездатних громадян не зайняті у суспільному виробництві. У разі, якщо забезпечити робочими місцями на умовах офіційних трудових відносин хоча б ще 2 млн незайнятих, то у випадку отримання ними заробітної плати на рівні середньої, додаткові надходження пенсійних внесків складуть до 20 млрд грн.

Причиною низьких розмірів пенсій та недостатніх надходжень до Пенсійного фонду є незабезпечення державою мінімальних гарантій у сфері оплати праці працівників бюджетної та інших галузей економіки. За даними державної статистики частка оплати праці в затратах на виробництво продукції 2009 року

становила 6,2 % при тому, що в європейських країнах цей показник становить 30% і більше. Збільшення цієї частини хоча б до 9,3 % дозволить збільшити фонд оплати праці в Україні щонайменше на 120 млрд грн із додатковим надходженням пенсійних внесків ще 42 млрд грн.

Отже, за рахунок активних заходів із боку державної влади щодо легалізації заробітної плати, розширення зайнятості, збільшення фонду оплати праці щорічні доходи солідарної пенсійної системи можуть зрости на суму понад 75 млрд грн, що **більш ніж у чотири рази перевищує майбутній дефіцит Пенсійного фонду (17 млрд грн).**

Зауваження та пропозиції до окремих статей проекту Закону:

Необхідна стабілізація пенсійної системи. Зокрема нині розміри раніше призначених пенсій уже більше ніж вдвічі відстають від розмірів новопризначених пенсій. Раніше призначені пенсії не перераховуються належним чином, у тому числі й пенсіонерам, які працюють.

Підвищення пенсійного віку потрібно відкласти на більш пізній термін для проведення підготовчої роботи.

Не підтримується пропозиція про обчислення розміру пенсії з врахуванням середньої заробітної плати в Україні за три календарні роки перед зверненням за призначенням пенсії. Це може значно знизити розміри пенсій.

Збільшення тривалості страхового стажу з 20 років у жінок і 25 років у чоловіків до відповідно 30 і 35 років, необхідного для призначення мінімальної пенсії на рівні прожиткового мінімуму, фактично призведе до зниження рівня пенсійного забезпечення багатьох пенсіонерів, у яких заробітна плата була невисокою і відносно невеликий стаж роботи. Значно збільшиться кількість пенсіонерів, які отримуватимуть пенсії нижче мінімальної.

Встановлення підвищення до пенсії лише за стаж роботи понад 30 років для жінок і 35 для чоловіків призведе до зменшення залежності розміру пенсій від стажу роботи, значного зниження розміру надбавки за понаднормовий стаж, значна частина громадян не матиме права на підвищення пенсій.

«ЦЕ ЧЕРГОВИЙ НАСТУП НА ПРАВА ЛЮДЕЙ»

— Михайле Яковичу, про пенсійну реформу говорять уже давно, але зараз за неї вирішили взятися так похалпиво, наче на пожежі.

— В Україні, як і в Казахстані, середня тривалість життя шахтарів — 54 роки. Але в Казахстані в результаті пенсійної реформи шахтарі йдуть на пенсію в 65 років.

— Як же вони “йдуть”?

— Вони до неї просто не доживають. У Грузії жінки й чоловіки йдуть на пенсію у 65 років, тобто жінкам пенсійний вік збільшили на 10, чоловікам на 5 років. У нас в Україні, попри ті цифри, що називають, теж може статися так, що жінки йтимуть на пенсію у 60, чоловіки у 65 років. На жаль, у нас зниження життєвого рівня людей, соціальних стандартів проходить без будь-якого громадянського супротиву.

— Мотивація влади щодо потреби пенсійної реформи відома: складна демографія, нестача робочих рук, мало коштів для пенсійного забезпечення. Проблеми ці є, їх потрібно вирішувати. Але влада запропонувала це в конкретному варіанті — ухваленні законопроекту, внесеного урядом у парламент. Чому саме в такому вигляді? Що особливо насторожує, непокоїть у цьому варіанті реформи?

— Влада говорить, що у нас недостатньо робочих рук? Але ж у нас на обліку в центрах зайнятості 430 тисяч людей. А насправді безробітних близько 5 мільйонів. Їх просто не ставлять на облік: це сільське населення, це ті, хто пробув на обліку більше року, а потім їх знімають. Або пропонують, наприклад, кваліфікованому інженеру йти працювати прибиральницею. А також за різними оцінками від 5 до 7 мільйонів наших працівників виїхали на заробітки за кордон. При збільшенні пенсійного віку безробіття лише зростає, молоді не зможе знайти роботу.

Через таку пенсійну реформу закріплюється рабство для працюючих. Найбільше це б'є по тих, хто пропрацювали по 30—40 років. Також по тих, хто має пільги щодо трудового стажу: це шахтарі, робітники хімічної промисловості, металургії, авіації, військові, інші категорії. Людям тепер треба буде мати значно більший трудовий стаж для пенсій. Дивне положення законопроекту про те, що декретна відпустка не враховуватиметься в стаж роботи.

— І це коли ми говоримо про складну демографію, низьку народжуваність...

Проект пенсійної реформи в трактуванні влади коментує в інтерв'ю “СП” голова Конфедерації вільних профспілок України, народний депутат України (фракція БЮТ) Михайло ВОЛИНЕЦЬ.

— У нас уже демографічна яма. Коли ж тоді жінкам народжувати, якщо збільшують не лише пільговий, а й загальний трудовий стаж для отримання пенсії і водночас викреслюють зі стажу відпустки по народженню дитини? Уявіть, що жінка захотіла б народити трьох дітей, але ж вона втратить 9 років трудового стажу!

— Демографія, тривалість життя залежить від його умов.

— Для поліпшення якості життя не робиться нічого. Не покращується медичне обслуговування, не збільшуються доходи населення, відтак не зростає його життєвий рівень. Навпаки, заморожують заробітну плату для бюджетників. А ціни зростають: гречка вже є по 27 гривень. Підвищують комунальні тарифи.

— А як же буде наповнюватися бюджет, у тому числі Пенсійний фонд, якщо заморожується зарплата?

— Дефіцит Пенсійного фонду тільки зростатиме. Тому замість належної оплати праці влада пішла ось на який крок. Прощтовхнули через парламент закон про єдиний внесок обов'язкового соціального страхування, об'єднали кошти Пенсійного фонду і соціального страхування.

— Це вже не законопроект, це закон, який набув чинності з 1 січня цього року, про що мільйони рядових громадян і не знають.

— Відтепер кошти соціального страхування перекачуватимуть на Пенсійний фонд. Але ж які це кошти, і що це означає? Те, що людям невчасно оплачуватимуть лікарняні, створюватимуть умови, щоб ці лікарняні не бралися на облік. Не проводитиметься профілактика попередження травматизму на виробництві. Не братимуться до уваги випадки травматизму на виробництві й у побуті. Блокуватиметься надання людині у випадку втрати працездатності групи інвалідності.

Знаючи, що кошти фондів соціального страхування — це не державні, не бюджетні кошти. Вони й так використовувалися неефективно, бо їх ділили і влада, і провладні профспілки. Тепер ці кошти взагалі “розподілятимуться”, тобто туди будуть “залазити”, брати щось для Пенсійного фонду. Це значно гальмуватиме виплати із соціального страхування.

Йде тотальний наступ на права людини. Ось уряд подав у парламент законопроект про виконання судових рішень.

— А він якось стосується соціальних питань?

— У тому й річ, що законопроектом передбачено внести зміни до низки законів соціального спрямування, за якими 16 категоріям працівників будуть скорочені пільги. Зокрема чорнобильцям, інвалідам, малозабезпеченим, неповним сім'ям. Влада комплексно, через закони, скорочує необхідні соціальні пільги для населення,

знімає з себе відповідальність щодо підтримки найменш захищених категорій населення. Усе робиться, щоб і далі обслуговувати великий олігархічний капітал.

— Відрахування до бюджету, в тому числі в Пенсійний фонд, ідуть із фонду зарплати підприємств, заробітків працівників. Але ж у нас зарплата у вартості випущеної продукції мізерна. Які ж тут відрахування?

— Наприклад, у металургії вона становить від 2 до 7 % затрат на продукцію. Для порівняння — у Швеції така складова має до 80 %. В інших розвинутих країнах у межах 45—50 %. По Україні загальною часткою зарплати у витратах менша 10 %, максимум її — 15. Отже, низькі доходи і звідси низька купівельна спроможність населення. Якби влада взяла курс на соціальний захист населення, то зростав би попит на внутрішньому ринку, а відтак і виробництво. Але олігархам це не вигідно. Їм потрібно, щоб люди працювали на них майже безплатно, а прибутки перекачуються в офшори. Тому основна вимога профспілок — збільшення частки зарплати для найманих працівників. Незалежно від того, який рівень інфляції, курс валюти, зарплата повинна індексуватися. За нинішніх цін мінімальна зарплата, за нашими розрахунками, повинна бути не менш як 2 тисячі гривень. Зараз вона 977 гривень. Та це не все. У вугільній галузі розрахунок зарплати ведеться з базового рівня у 744 гривні, а є такі підприємства, де з бази 633 гривні.

— Це що, такий базовий тариф для нарахування зарплат?

— Мінімальна зарплата прирівнюється до базового тарифу першого розряду, тобто він мав би бути 977 гривень. А далі вже діє тарифна сітка зарплат згідно з розрядами. Але за підтримки старих провладних профспілок тарифна сітка зникла з Генеральної угоди між владою, роботодавцями і профспілками. Тепер цю сітку запропоновано впровадити через галузеві угоди, але до цих угод можна буде повернутися лише через два роки. Це все від прагнення влади й олігархів — мати дешеву робочу силу.

— Чому такий поспіх із впровадженням пенсійної реформи?

— Ухвалено Податковий кодекс. На його базі сформовано Державний бюджет. Влада намагається зменшити дефіцит Пенсійного фонду.

— Не за рахунок його нормального наповнення?

— За рахунок збільшення пенсійного віку. За рахунок зменшення нарахування пенсій, притому просто тупо і нахабно, коли нараховують пенсію “зі стелі”, в менших розмірах. Суди люди не можуть вигравати, а якщо й виграють, то ці рішення не виконуються. Навіть не виконують рішення Європейського суду. Тому уряд, працюючи на випередження, і зареєстрував отой згаданий законопроект про виконання судових рішень. І там передбачено, що по певних категоріях рішення судів уже не виконуватимуться. Бо вони, мовляв, прийняті в попередні роки. Нинішні суди вже повністю під контролем влади, а рішення попередніх треба заблокувати.

— А чи багато взагалі дадуть ці зміни в пенсійному законодавстві у фінансовому плані, для наповнення бюджету?

— Мізерні кошти, порівняно з дефіцитом Пенсійного фонду і з тим, що можна отримати, коли нормально працює економіка. Влада намагається себе захистити, тому терміново змінює всю законодавчу базу. Не тільки цей законопроект про пенсійну реформу намагаються прощтовхнути, а й прагнуть змінити Трудовий, Житловий кодекси. Йде відкритий наступ на права людей.

Матеріали підготував
Петро АНТОНЕНКО

● СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

ЗІРКОВІ ЗАБАГАНКИ ОДЕСЬКОЇ ВЛАДИ

Сергій СЛОБОЖАНСЬКИЙ,
м. Одеса

Дуже слушні думки і пропозиції висловила Ірина Калинець у статті “Від темряви до світла...” (“СП” №3 20—26 січня 2011). Мало не кожного дня ми дізнаємося про те, як нині у незалежній Україні злочинна радянська символіка (попри рішення Верховної Ради та укази президентів Л. Кравчука і В. Ющенка) усе ще ідеалізується. Пояснюється це відвертою проросійською орієнтацією нинішньої влади, яка євроінтеграцію підтримує хіба що на словах.

Ще одним підтвердженням цього стало рішення Одеської міськради вписати в символіку міста советську червону зірку. Це ініціював Олександр Костусев одразу ж після того, як пересів із крісла голови Антимонопольного комітету у крісло мера Одеси. “Ми пишаємося тим, що наше місто є містом-героем. Хто виріс в Одесі — ми це ввібрали в себе з дитинства”, — каже, б'ючи себе в груди, мер, який, до речі, народився на острові Сахалін. Щоб не склалося враження, що це його особиста забаганка, мер поспішав на вимогу 20 тисяч одеситів, які нібито власноруч підписали вимогу “вирішити питання щодо символіки міста”.

Депутати підтримали голову міста, і він своїм розпорядженням № 2476-01р від 29.12.2010 р. оголосив про створення конкурсної комісії “з розгляду проектів із внесення змін у символіку Одеси”. Очолила її Світлана Фабрикант, яка пройшла у депутати міськради за списком партії “Сильна Україна”. Конкурсанти мають відобразити на гербі міста (великому й малому), на хоругві міської ради, штандарті міського голови, на прапорі міста зображення медалі “Золота Зірка”.

А чи не з'явиться цього року в Одесі ще й пам'ятник Сталіну? Зараз, коли в центрі уваги світової громадськості опинилися події у Запоріжжі, пов'язані зі знищенням погруддя Сталіна, це питання ставлять досить часто. Адже нахвалляння першого секретаря Одеського обкому Євгена Царькова про намір відродити в Одесі культ особи цього тирана постійно тиражують усі ЗМІ. “Ми відновлюємо історичну справедливість, встановлюємо пам'ятник не сталінізму, а головнокомандувачу країни, яка перемогла нацизм”, — твердить ватажок одеських комуністів і додає, — пам'ятник практично готовий, але його місцезнаходження тримається в секреті, щоб уникнути провокацій”.

Облюбували й місце для нього — меморіал 411-ї берегової батареї. Облдержадміністрація та мерія роблять вигляд, що це їх не обходить, а може, силкуються знайти виправдання свого поки що мовчазного потурання намірам комуністів.

Цьогорічні події у Запоріжжі одеських червоних, схоже, нічому не навчили. Як і їхні запорізькі однодумці, вони здатні й без офіційного дозволу встановити пам'ятник генералісимуму, а це будь-який незаангажований суд визнає незаконним. Запорізька мерія в такій ситуації мала б сама знести погруддя Сталіну, а не чекати, доки за неї рішення суду виконають інші. Дехто вбачає у знищенні пам'ятника провокацію з боку націоналістичних сил, дехто твердить, що їх спровокувала сама влада, аби посилити репресії й залякування своїх опонентів. А як на мене, то спровокували все це перш за все запорізькі комуністи, нахабно встановивши пам'ятник Сталіну. Якщо їхні одеські однопартійці теж зв'язатися на це, то не виключено, що події розгортатимуться за тим же сценарієм.

Після всього сказаного не дає спокою ще одне майже риторичне запитання: а чи діждемося ми, що в Україні буде законодавчо заборонена радянська символіка, як це зроблено у прибалтійських країнах, у європейських державах колишнього соціалістичного табору?

Фото Ксенії Гладишевої

● **ЛАУРЕАТИ
ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ
ПРЕМІЇ 2010 РОКУ**

Михайло ВАСИЛЕНКО

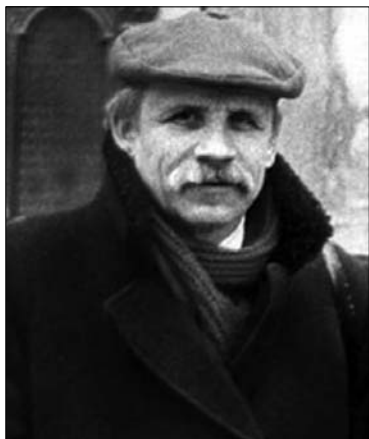
Про нашого одного з найбільших мислителів і письменників Івана Франка написано дуже багато. Однак на сьогодні найцікавішими є біографічні дослідження відомого франкознавця Романа Горак. Його частка з написаного франкознавцями найбільша: “Вмерти, щоб жити” (1985), “Ювілейний дар” (1985), “Переполюх у Коломиї” (1986), “Я є мужик, пролог, не епілог” (1986), “Лесь Мартович” (1990), роман-есе “Задля празника” (1987, 1989), повість-есе “Тричі мені являлася любов” (1983, 1987, 2006), “Ілюзії, ім’я яким любов” (1996), “Розвіяні вітром” (1999), “Дорога до Жовтанців” (2006), “Де верхи вносить наш бескид гордий...” (2007), “Твоє ім’я не вимовлю ніколи” (2008) та ін.

Роман Горак також має у своєму творчому доробку повісті про життя і творчість Великого Каменяря: “Пролог”, “Я єсть мужик”, “Задля празника”, а також болісні роздуми про наше буття кризь призму безсмертних Франкових ідей, про стосунки із співвітчизниками, письменниками, громадськими й політичними діячами, про останні дні Франка.

У співавторстві з Ярославом Гнативим він завершив працю над десятима фундаментальними книгами біографічної епопеї “Іван Франко”: “Рід Якова” (Кн. 1, 2000), “Цілком Нормальна школа” (Кн. 2, 2001), “Гімназія” (Кн. 3, 2002), “Університет” (Кн. 4, 2004), “Не пора!” (Кн. 5, 2005), “В поті чола” (Кн. 6, 2005), “Протистояння” (Кн. 7, 2006), “Роки страждань” (Кн. 8, 2007), “Катастрофа” (Кн. 9, 2008), “Guo Tendis?” (Кн. 10, ч. 1, “Відхід”, 2009; ч. 2, “У притворі вічності”, 2009). Роман Горак, чільний автор цієї фундаментальної праці, — дослідник життя і творчості не лише Великого Каменяря, а й громадсько-політичних діячів і в Галичині, і на всьому українському боширі. Він автор художньо-документальних повістей: “Де плаче Альта” — про Тараса Шевченка, “У сутінках” — про Степана Руданського, Маркіяна Шашкевича, “Поет з божої ласки” — про Миколу Устияновича, Ірину Вільде, Івана Керницького. А ще сотні есеїв про “Руську трійцю”, громадсько-політичного діяча В. Загаєвича, поета й одного з керманівців УСС Василя Вишиваного (Отто фон Габсбург) та ін.

Біографічну епопею “Іван Франко. Рід Якова” побудовано повністю на архівних матеріалах. Усупереч всіляким вигадкам недругів українства її автори доводять справжнє українське походження нашого поета і мислителя. Прізвище Франко вперше згадується в документах 1777 року в селі Озимині на Львівщині. У XVI ст. також було село Франків (тепер — Залуччя) біля Снятина Івано-Франківської області. Тому говорити про німецьке чи ще якесь походження роду Франків не доводиться. Авторі дослідження ретельно вивчали це за архівними даними та метричними церковними записами. Та й сам Каменярь усім життям і творчістю ствердив своє українське селянське походження. Ось що він писав у статті “Дещо про себе самого”: “Як син українського селянина, вигодуванний чорним селянським хлібом, працюю твердих селянських рук, почуваю обов’язок панщиною всього життя відробити ті шеляги, які видала селянська рука на те,

ВЕЛИКИЙ ЖИТТЄПИС ВЕЛИКОГО КАМЕНЯРА

Роман Горак

щоб я міг видряпатись на висоту, де видно світло, де пахне воля, де ясніють вселюдські ідеали. Мій руський патріотизм, і то не сентимент, не національна гордість, — то тяжке ярмо, покладене долею на мої плечі. Я можу здригатися, можу стиха проклинати долю, що поклатла мені на плечі це ярмо, але скинути його не можу, іншої батьківщини шукати не можу, бо став би підлим перед власним сумлінням”.

Іван Франко, як і Тарас Шевченко, подав свій голос за безсловесного українського селянина, за народ, кинутий у непроглядну пітьму. У маловідомій, але цікавій і потрібній для вчителів статті, яка не увійшла до Зібрання творів у 50-ти томах, “Двоязычність і дволичність” (Львів, “Каменярь”, 2001), він глибоко висвітлює болюче, вельми важливе й сьогодні питання природного вживання рідної мови і неприродного використання чужої мови, посиляючись, зокрема, на приклад роздвоєння душі Миколи Гоголя. “Рідної мови не може покинути людина без окалічення своєї душі — так само, як не може замінитися з ким іншим своєю шкірою. Чим вища, субтельніша організація чоловіка, тим тяжче дається і страшніше карається йому така переміна”. Тут Франко говорить як психолог і знавець людської, власне, української душі. На згадку приходять також дослідження відомого вченого світової величини, психолінгвіста Олександра Потебні, котрий переконливо довів: денационалізація призводить до деморалізації всього суспільства, а не лише окремо взятій людині.

У біографічній епопеї Р. Горак і Я. Гнатів скрупульозно досліджено найважливіші сторінки життя і творчості І. Франка.

Нормальну школу, де навчався І. Франко (“Цілком Нормальна школа”, книга 2), мусив закінчувати кожен, хто хотів далі навчатися в гімназії (книга 3), а потім в університеті (книга 4). Крім релігії, в школі вивчали німецьку, польську та українську, тобто, як тоді її називали в Галичині, — руську мову. Із кожного предмета виставляли оцінку за читання, знання граматики, орфографії, вміння розмовляти та письмово висловлювати свої думки. До уваги бралось вміння учня писати німецькою, польською та руською мовами. Рідною мовою в Дрогобичі, де навчався малий Франко, не говорили — соромилися. Українська мова була доброю тільки “для спілкування з худобою, для виве-

зення гною і для мужви, яка подібна до худоби. Рідної мови цуралися священики. За те, що дитина заговорила рідною українською мовою, жорстоко карали”.

Багато Іванових шкільних товаришів, як свідчать метричні книги і на яких базуються документальні біографічні дані книжок про Каменяря, пішли рано з життя (автори розповідають ледь не про кожного з Франкових однокласників). І всюди сліди страшної москвофільської роботи... “Україну шалено русифікували, — пишуть біографи. — В українські міста закидалися десанти з Приуралля та Приволжжя, щоб доклати “хохлов”. Більшом в оці був Львів, Західна Україна. Тут тільки змінювалася криміногенна обстановка, але десантникам нічого не вдалося зробити з національною свідомістю галичанина, з його високою духовною культурою. Українська мова зникла з діловодства, з вищих навчальних закладів, зменшувалася кількість українських шкіл. Зате насаджувалися російські школи, вчителі української мови мали дивовижно малі учбові навантаження... Геноцид визнавався явищем правомірним. Відразу почали між собою змагатися ренегати”.

Академіки, московські блюдолизи, активно підпряглися до воза оросійщення українського люду. Яскравим прикладом може бути доля онуки Франка — Зиновії Тарасівни, про яку йдеться у першій книжці Горак і Гнатів. Як, до речі, і доля Франкових синів Андрія, Тараса, Петра та дочки Ганни, та й усіх їхніх нащадків, “розсипаних порохом по світу...”

Повної руйнації зазнав і монастир, де була за часів Франка нормальна школа. Більшу частину ченців розстріляли, або й просто закатували, а решту вивезли до Сибіру, тим часом у монастирі розмістили радянські контори. Із приходом “визволителів” ротонду шпиталь і саму будівлю віддали НКВС під катівню. Тут було замордовано силу-силенну людей у найжорстокіший спосіб. Святині сплюндрували, ікони спалили, бібліотечні книжки повикидали, знищили.

У третій книжці “Гімназія” оповідається про гімназійного вчителя Франка — Івана Верхратського, який відверто заявляв: московська мова не може імпонувати жодному мовознавцю. Він був прибічником формування української термінології на основі народної мови, але тоді у науковому світі не знайшов підтримки. У галузі філології (діалектика та лексика) Верхратський залишив чималу спадщину і Франкові було в кого вчитися. Зокрема у своїх наукових працях гімназійний вчитель приділяв чимало уваги питанню нормалізації літературної мови, писав полемичні статті в часописи “Зоря”, “Руслан”, “Діло”.

Франко читав твори свого гімназійного вчителя, полемізував з ним. Його зауваження Верхратський сприймав як образи від свого колишнього учня. Порад слухати не хотів, не вірив Франковим запевненням, що той глибоко шанує його наукову діяльність.

Шовінізм Польщі й Москви процвітав. Припинували українську мову, у невідомому світлі виставляли українську культуру, щоб викликати у молоді відразу до рідного. Не дивно, що вихованці Дрогобицької гімназії, українці, дуже швидко ополячувалися, онімечувалися і мало хто залишався вірним своїй культурі. Молодий розум потрапляв у сіті москвофільства, яке здавалося єдиним виходом із тієї ситуації.

Окрім того, що книжка “Університет” охоплює найбільш і найтрагічніші сторінки життя, тут уперше введено в обіг архівні документи з історії цього навчального закладу, розказано про початки боротьби за національний характер, про діяльність Франка у студентських товариствах, напружену працю в журналі “Друг” з Михайлом Павликом, стосунки з Михайлом Драгомановим. Йдеться тут і про перший

укова та публіцистична діяльність, газетарська робота “в наймах”, тобто в польській періодиці, арешт. Шоста книжка Р. Горак і Я. Гнатів так і називається — “Іван Франко. В поті чола”. У цей час письменник одружується з Ольгою Хоружинською, навчається у Відні в аспірантурі, захищає докторську дисертацію, активно займається видавничою справою.

Сьома книга “Протистояння” присвячена 1894—1900 рокам. У ній розповідається про стосунки Франка з М. Драгомановим, про дискусію навколо громадських, літературних та політичних проблем Франка з Лесею Українкою та Оленою Пчілкою, детально просліджується хід виборів до віденського парламенту у галицького сейму, у яких брав участь Іван Франко. У цей час він створює роман “Основи суспільності”, поетичні збірки “Мій ізмарагд”, “Зів’яле листя” та друге видання збірки “З вершин і низин”.

Восьма книжка “Роки страждань” охоплює 1900—1906 роки життя Каменяря. Тут йдеться про його стосунки з митрополитом Андреем Шептицьким, про соціальну доктрину віри і церкви, висвітлюється наукова та літературна праця Каменяря, зокрема досліджується творча лабораторія написання поеми “Мойсей”.

1906 року Рада Харківського університету на клопотання історико-філологічного факультету і на підставі доповідної записки професора М. Сумцова 20 вересня одноголосно обрала І. Франка почесним доктором російської словесності.

Назва дев’ятої книжки “Катастрофа” говорить сама за себе. Йдеться про хворобу письменника, встановлення діагнозу, тривале лікування, зокрема про сучасні дослідження недуги Франка. Але він не покладає рук, хоч руки вже йому відмовляють. Іван Якович диктує твори своїм помічникам, а якщо вони відсутні, то бере зубами ручку, вставляє її між пальці, об’язує дротиком і пише. У цей час він пише повість “Великий шум”, наукову працю “Нарис історії українсько-руської літератури”, “Вавилонські гімни і псалми”, безліч рецензій та перекладів.

Остання, десята, книжка з цього фундаментального життєпису про Великого Каменяря, що її героїчно створили Р. Горак і Я. Гнатів, називається “Guo Tendis?” (ч. 1, “Відхід”; ч. 2, “У притворі вічності”). Це останні роки життя Франка, окупація Львова, перебування його у “Захисті українських січових стрільців”, смерть та похорони.

Тут йдеться і про увіковічнення імені Каменяря в сучасному світі. І про те, що не склалося з пам’ятниками Каменяреві у Києві і Харкові. Є Указ президента В. Ющенка 2006 року про встановлення пам’ятника, однак віз і нині там. “Нема у Києві Франка, нема...”, — підбиває гіркий підсумок Роман Горак. І в Харкові, де керує нині, за словами письменника, “влізливий елемент”, чужинський, — теж нема.

Як не згадати тут слова самого Франка: “Національний розвій може лежати в тім, що ми посеред своєї нації витворювали всі ті верстви, що відповідають певним функціям народного життя, і не потребували дізнавати кривди ще й від того, що ті функції серед нашого народного тіла будуть сповняти люди чужих народностей нам на шкоду”.

Про життя великих людей потрібно знати. Необхідно вчитися в них життю.

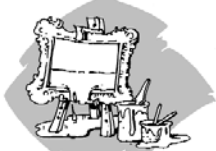

арешт Франка та його нещасливе кохання до Ольги Рошкевич.

П’ята книжка “Не пора!” охоплює 1880—1885 роки життя письменника, його арешти. У цьому часі вмістилися і “нові знайомства”, які мали б йому замінити втрачене кохання, і дискусії у товариських колах та на шпальтах газет із польськими соціалістами, і робота над першою політичною платформою “Програма польських і руських соціалістів Східної Галичини”. У цей період сформувалася його знаменита ідея служити рідному народові: “Нам пора для України жити”.

Саме тоді з’являються в житті І. Франка Юзефа Дзвонковська, Наталя Кобринська, зачинателька жіночого руху, майбутня дружина Ольга Хоружинська. Сприяє він творчості поетеси Юлії Кравченко, допомагає письменниці Климентині Попович, якій одного разу скаже: “Коли б я був незалежний від куска хліба і міг творити лиш те, чим повна моя душа, то я отут би замешкав (у лісі. — **М. В.**), наче пустельник, і творив би, і творив залюбки! Мій голос тут, в цім величній настрої, міцнів би, як ерихонська труба, і ним пробував би я збудити народ мій зі сну вікового”.

1885—1894 роки в житті Франка — це титанічна літературна, на-

— Скільки всього у Вас робит?

— Дуже багато, причому різних жанрів, різних технік, від живопису і ліпнини до різьби по дереву і обробки металу. Власне, і мій первинний фах, який я здобув у Вижицькому художньому училищі, — художня обробка металу.

— Як Ви прийшли до іконопису?

— Напевно, Бог кожному дає його шлях. У 14 років я вступив до Бучацької міжобласної художньої школи. Почав працювати в 17 років помічником гончара, і якби залишився, то був би вправним гончарем. Але на якомусь етапі зрозумів: це не моє. Отже, згодом було Харківське театральне-художнє училище, Вижиця, заочно Московський університет імені Н. Крупської. Працював на Чернівецькому художньому комбінаті. Та після розпаду Союзу залишився без роботи. А треба було жити. І ми з товаришем організували маленький кооперативний бізнес, вже навіть почали заробляти непогані гроші. Та якось відчув, що гешефти — це не моє, і повернувся до своєї творчості, так-сяк прилаштувавши майстерню в гаражі. Довго ця робота не давала прибутку. Я навіть підпрацював таксистом, оскільки необхідно було забезпечувати сім'ю. Але згодом все змінилося. Будували нові, оновлювали старі храми, зводили каплиці. А я на цьому досить добре знаюся: від замішування цементу до розпису куполів.

— Яке Ваше родинне коріння?

— Моя мама Марія була дуже богомільною. І нас, дітей, привчала до Божої моралі. Батько Яків був ковалем-віртуозом, сільським інженером: що кому треба було викувати, змайструвати чи полагодити — йшли до нього. А народився я у селі Миколаївка Бучацького району на Тернопільщині. Малім хлоп'ям, пасучи корів на чудових долинах Придністров'я, придивлявся і прислухався до всього, що росте, щебече... І світ тоді був таким дивовижним і милим, як і тепер, коли вже розминяв шостий десяток.

Люди сьогодні шукають чогось доброго, милого серцю, приємного для душі, прийнятно-го для розуму, і не знають, де його знайти. А треба лише вранці подивитися у вікно на цей чудовий світ, створений для тебе: він — найдосконаліший. Творець продумав усе до найдрібнішого. Та люди, приголомшені безправ'ям і беззаконням у пошуку грошей і роботи, не помічають

Божої природної краси. Я, спостерігаючи за птахами, звірами, людьми, дійшов невтішного висновку: брати наші менші значно ретельніші й гуманніші у стосунках, у вихованні дітей, у догляді за ними, а люди, шукаючи матеріальних благ, залишають сім'ї і роками, десятиріччями не бачать ні дружин, ні дітей, ні батьків, відкуповуючись за це грішми. І це призводить до абсолютної втрати родинних зв'язків, до знищення традицій роду. Кожен живе і діє сам по собі. Звідси — невпевненість, безвір'я, злочинність.

— І все це ще зовні культивує наш медіаринок.

— Людям нав'язують думку про всю чорноту та безперспективність їхнього існування, бо завтра — армагедон, прибульці, повинь, зсуви, напад монстрів і “чужих”. Усе це має вплив на дітей, стає звичним законом існування.

— Тобто, верх бере той, що в скелі сидить, а тепер, виявляється, не тільки в скелі.

— На жаль, він тепер скрізь. Його присутності стає все більше, а сумніння, відповідальності, любові — менше. Як поводить себе кожен із нас, як чинить людство взагалі, така у нас і перспектива. Але сьогодні у наших школах п'ють, палять, лаються, стріляються, не слухають учителів, не реагують на зауваження старших. Ось де необхідно докладати зусиль і Міносвіті, і громадськості, і батькам.

— У світі спотворено істину і цінності, і реакція не забарилася.

Володимир СКИБІНСЬКИЙ: «БОГ НІКОГО НЕ ПОКИНЕ»

Він з'явився на порозі нашої редакції якраз на Водохреща і за його поставою, поглядом і видимою внутрішньою гречністю я зробила висновок: прийшов священик, очевидно, освятити нас йорданською водою.

Це був Володимир Скибінський — художник. Він приніс із собою великий альбом з ілюстраціями створених робіт. Це настінні розписи ікон, хоругви, кіоти, оправы для книг, жертвениці, аналої, парастасні деревця, підсвічники і навіть іконостаси. На Глибоччині майже немає церков, де б не доклав свого вміння і таланту пан Володимир.

— Мистецтво настільки при-нижене, настільки мінімізовано увагу до нього, що будь-хто може викинути творця на смітник. Натомість возвеличено глупство та аморальність. Нам нав'язують моду на експонування в арт-центрах здохлої корови чи мертвих мух, корків від пляшок чи мазунів курячими лапами на перах і кажуть, що це шедеври світового мистецтва. Це афішують, спонсорують, висвітлюють, створюють ореол імені, яке таким чином закладається у систему шоу-бізнесу. А справжній митець може скніти у своїй підворотні, й цього ніхто не помітить. Підкреслюю: нечисть залазить у всі види мистецтва, нечисть бере верх над розумом, безталання над талантом, безвір'я над вірою. Найбільше мене вражає, коли бачу китайські годинники зі встромленими стрілками через ікони Ісуса Христа, Матері Божої чи євангелістів. Для них це бізнес із чітким прицілом: усе можна підпорядкувати грошам.

— А розбрат у церквах?

— Часто чую: не йди до тієї чи іншої церкви, бо вона чужа. Як чужа? Бог один, а люди ж усі наші, тарашанські, опришенські чи дубравські. Треба дбати не про те, чия віра справжня, а вірити по-справжньому, мати Бога в душі і голові, розмовляти з ним, радіти, а не виставляти, як аргумент, власні амбіції.

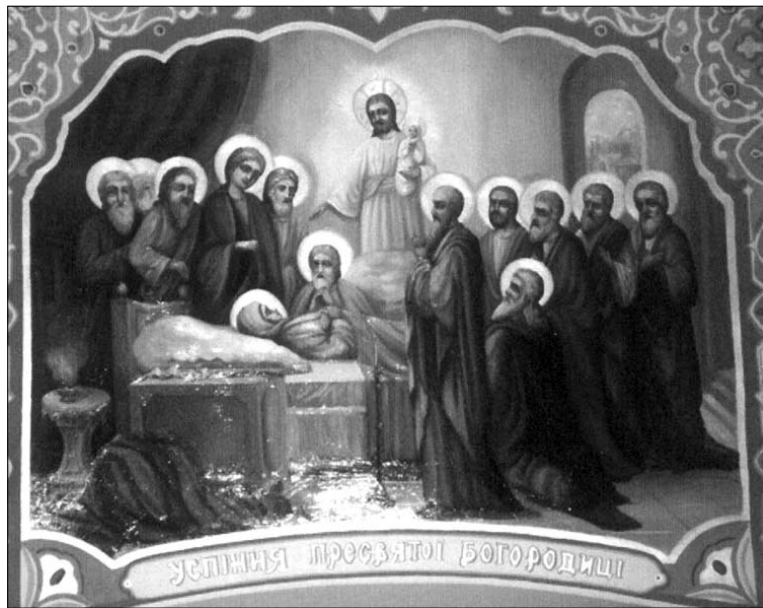
— Де Ви берете сюжети для своїх ікон?

— Зі старовинних книг, каталогів, церков. І дуже прикро, коли бачу “відреставровані” фарбою для підлоги старовинні ікони. Вважаю, що дозволі на реставрацію релігійних речей має давати відповідна комісія, до складу якої входили б мистецтвознавці, краєзнавці, фахівці відповідної галузі. А так у нас понищено ба-

гато раритетного, цінного, історичного.

— Щоб малювати ікони, треба довго очищатися духовно і фізично. Як це відбувалося у Вас?

— Не все відразу вдавалося. Тривалий час мені викручувало руки, пальці, аж поки настав час мого “допуску” до такої роботи.

— Ви готували себе до цього?

— Я доволі ґрунтовно вивчав різні епохи розвитку суспільства, зокрема, трипілля, козачину. Це були, безумовно, дуже гармонійні й духовні часи. Ми їх поступово втрачали і продовжуємо втрачати. Бо коли наші жінки стають добровільним товаром, а фари-сейство охоплює не лише світські, а й релігійні установи, земне буття іде на спад.

Ми часто з дружиною прогулюємося вулицями Глибокої, аби після роботи подихати свіжим повітрям. Довкола — торгово-розважальні центри, нічні клуби... Які кошти вкладають у це чревоугодництво і блюзнір-

ство! Скільки людині треба тих розваг! Проте за розвагу дають тисячі, а на милостиню ближньому, на книжку чи газету шкодують копійок. А потім дивуються з того, якими жорстокими, байдужими, грубими, невихованими ростуть молоді люди, не шанують батьків, викидають ді-

тей. Якось із великим захопленням я переглядав фільм про ведмедицю, яка рік виношувала маля, а народивши, ще рік вигодувала, навчала, застерігала, готувала його до життя, а далі тривалий час стежила за тим, як поводитися мале ведмежа, ходила слідом і щомиті була готова прийти на допомогу. Тісні родинні зв'язки колись існували і в українських сім'ях. Старші передавали молодшим мудрість віків, молоді забезпечували теплу і лагідну старість батьків. Нині викинути народжене маля у сміттєвий бак не вважають за злочин: так, поговорять день-другий та й забудуть. Поняття гріха перед Богом і людьми поступово стирається з пам'яті.

— Та чи існує сила для спасіння?

— Швидке відновлення моралі неможливе. До церкви часто йдуть, аби відкупитися від гріхів. Корупція роз'їдає суспільство. Вона диктує закони і правила стосунків. Звідси — суїцидальні настрої, бажання втекти, абстрагуватися, усамітнитись і розчинитись. Духовність — під пресом влади, мораль — у вигнанні, на часі — феодалізм, де сильний і багатий пригнічує бідного й немічного.

Для спасіння необхідне очищення. Про це, насамперед, треба дбати власть імущим, аби не надбати собі і нащадкам непосильних гріхів.

І всім хочу сказати: “Бог нікого не покине”, тримайтеся його!

Спілкувалася
Віра КИТАЙГОРОДСЬКА

“Главка продумав план будівництва настільки точно, що навіть сучасні фахівці схиляються перед його майстерністю”.

**“БУДЬТЕ ЧЕСНИМИ І
ВЕЛИКОДУШНИМИ ТВОРЦЯМИ,
А НЕ РУЙНІВНИКАМИ”**

Йозеф Главка народився 15 лютого 1831 року в містечку Пршештице неподалік від міста Пльзень, Королівство Богемія, тепер Пльзеньський край.

Середню освіту здобув у гімназії в Клатовіце. А 1848 року вступив на навчання і завершив курс у реальному училищі в Празі, відтак 1851 року вступив до Празького політехнічного інституту, де закінчив курс під керівництвом професора Візенфельда і вступив до Віденської академії образотворчих мистецтв на кафедру професорів Едуарда фон де Нюлля і Августа Зікардсбурга — відомих знавців і поціновувачів Ренесансу. Паралельно з навчанням Главка працював на будівництві, оволодіваючи професією каменяр. Починаючи з 1854

ЛЮДИНА «СРІБНОГО ВІКУ»

15 лютого минає 180 років від дня народження видатного чеського науковця, архітектора, одного із засновників Празької академії мистецтв — Йозефа ГЛАВКИ. Він розробив креслення понад 150 будівель у Відні, Празі й інших містах. Але найкращим його витвором вважають ансамбль Резиденції Буковинських митрополитів у Чернівцях.

візку. До активного життя Главка повернувся лише 1880 року. Але й після одужання поїхати до Чернівців майстру вже не судилося.

Удома Йозеф Главка заснував благодійний фонд, став меценатом і першим президентом Чеської національної академії мистецтв. Коли 1890 року в результаті повені був значно пошкоджений празький Карлів міст, Главка і своїм коштом, і створенням спеціального фонду допоміг у відновленні пам'ятки в її історичному вигляді. Всіляко допомагав талановитій молоді. Піклуючись про малозабезпечених студентів, надав власні кошти на спорудження гуртожитку на вулиці Енштейнська. З нагоди його відкриття він сказав: “Будьте чесними і великодушними творцями, а не руйнівниками”.

1904 року Главка заповів свій Лужанський замок, а також усі статки “Фундації Йозефа, Марії та Зденки Главок” Празькій академії.

Помер митець у селі Лужани під Прагою 11 березня 1908 року в родовому маєтку. У Чернівцях Главці встановлено пам'ятник — у парку за Резиденцією Буковинських митрополитів.

НАЙКРАЩІ ДІТИЩА ГЛАВКИ У ЧЕРНІВЦЯХ

Архітектурна перлина краю — Резиденція Буковинських митрополитів

У свої 29 років Йозеф Главка створив проект майбутньої резиденції, за який неодноразово отримував призові місця на відомих конкурсах. 1864 року Главка розпочав її будівництво. Масштаб робіт був грандіозним! Сама споруда резиденції має три корпуси: ліворуч знаходилися аудиторії, бібліотека та спальні теологічного факультету й семінарської церкви, посередині — митрополичий палац, праворуч — дяківська школа, монастир, музей і фабрика з виготовлення свічок.

Ідеологічним ключем об'ємно-просторової архітектурної композиції комплексу є догмат Святої Трійці: триєдине начало — Батько, Син і Святий Дух. Мотив Трійці присутній у різних елементах архітектури. Загальна композиція ансамблю складається з трьох корпусів, фасад кожного з них відокремлений трьома вертикальними ризалі-

тами. У просторовій композиції три домінують: вежі домової церкви, церкви Трьох Святителів, годинникової. Також у деталях оздоблення: розподіл площин стін, кількість і форма віконних прорізів, орнаментальний декор. Провідними композиційними елементами є тектонічні об'єми корпусів і простір, а також динамічні композиції покрівель і карнизів будинків.

Варто відзначити, що Главка побудував не лише дивовижно гарну споруду, яку навіть чехи визнають перлиною архітектурного мистецтва, а й продумав план її будівництва настільки точно, що навіть сучасні фахівці схиляються перед його майстерністю. До того ж, майбутню перлину було віддано в руки найкращих світових фахівців, де вони могли втілювати в життя свої найкращі проекти. Так, оздоблювальні роботи з використанням місцевого каменю та кераміки в резиденції виконували віденські художники Карл Йобст та Ів Кляйн, чеський — Карл Свобода, буковинські — Епамініандос Бучевський та Євген Максимович. Художнє різьблення по каменю й ліплення здійснювалося під керівництвом віденського скульптора Гофмана. Тому спорідненість Чернівців із Віднем не викликає сумніву.

Резиденція Буковинських митрополитів — найімпозантніша будова Чернівців. Австро-Угорщина ще не бачила нічого подібного! Архітектурний ансамбль Резиденції Буковинських митрополитів і Далмації в Чернівцях є унікальним витвором колективного людського мистецтва, що синтезує в собі досягнення Західної та Східної цивілізацій і культурної спадщини народів Середземномор'я християнської доби.

Зараз у корпусах колишньої Резиденції розмістилися географічний, філологічний, філософсько-теологічний факультети й факультет іноземних мов Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Семінарська церква Трьох Святителів

До ансамблю Резиденції належить чудова семінарська церква Трьох Святителів — Григорія Богослова, Іоанна Златоуста та Василя Великого з оригінальним дерев'яним іконостасом, який зберігся з неущкодженними фресками. Розпочав будівництво храму владика Євген Гакман у квітні 1867 р. Завдяки продуманій архітектурній конструкції в церкві чудова акустика, тому сюди залюбки приходили

послухати службу чернівецькі шанувальники церковного співу, які нині знову отримали таку нагоду. Над оздобленням цього храму працювали фахівці високого рівня. Церкву розписував маляр-професор із Відня Карл Йобст. Його пензлю належать темперні розписи з біблійними сюжетами. У 1940 році її закрили. Справжнє церковне життя у ній відновилося аж 1991 року. 1993 року було відкрито теологічне відділення у складі філософсько-теологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, а в семінарській церкві студенти-теологи та їхні духовні наставники-викладачі почали проводити богослужіння. Сьогодні церква Трьох Святителів відкрита для туристів, тут відправляють службу в дні найурочистіших православних свят, проводять обряд вінчання.

Буковинський Ландтаг

Блакитна чотириповерхова споруда на Соборній площі, що біля обеліска — будинок колишнього буковинського Ландтагу (органу провінційного самоврядування).

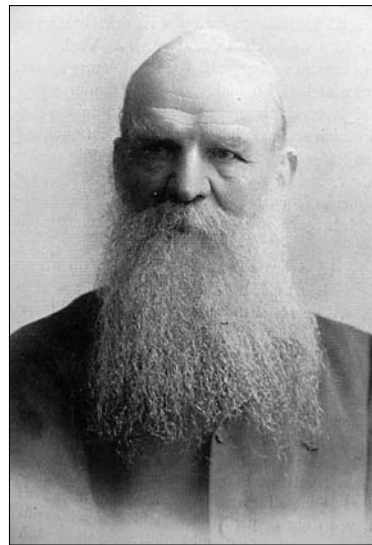

Вірмено-католицька церква
Святих Апостолів Петра і Павла

Проект будівлі був підготовлений Йозефом Главкою разом із Гаубіцом. Сама споруда виконана у строгих класичних формах. Колони центрального ризаліту, тимпани та сандраки над вікнами другого поверху — все це надає споруді урочистості й величності. Нині тут також знаходиться корпус № 14 Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

“Будинок з левами”

Ця споруда — колишній Палац Юстиції. Її автор — Йозеф Главка. Фасад будинку оздоблено кольоровою керамічною цеглою, яку бу-

ло виготовлено спеціально для цього палацу, а також керамічними вставками.

Головний фасад увінчано статуями богині правосуддя Феміди та богині кари Немезіди. Головний вхід охороняється від брехні та кривди двома левами. Спорудження цієї будівлі тривало з 1904 до 1906 року. Це одна з найкращих споруд міста. Сьогодні тут знаходиться Чернівецька обласна адміністрація та обласна рада.

Вірмено-католицька церква

Спорудження церкви розпочалося 1869 р. в історичному вірменському кварталі. В архітектурі Вірменської церкви Йозеф Главка оригінально поєднав елементи романського, візантійського й готич-

ного стилів, які були характерні для середньовічних буковинських монастирів, із традиціями вірменського культового зодчества. Храм у плані — латинський хрест: основна нава та дві бокові вежі — справжня окраса споруди. Колись перед свяettinoю стояли статуї апостолів Петра й Павла, які вже за советів десь зникли: лишилися тільки постаменти. Дуже цікаве викорис-

тання купола в зовнішньому декорі. У віконних отворах були розміщені вітражі на релігійну тематику. Завдяки чудовій акустиці храм від самого початку використовували як концертну залу: тут влаштовували вечори церковного співу й музики, звучав орган.

9 жовтня 1875 р. Вірменську церкву було урочисто освячено під титулом св. Апостолів Петра і Павла.

Вірменська громада Чернівців, а з нею і храм проіснували до другого приходу радянської влади у 1944-му. Тоді були заарештовані майже всі заможні чи просто освічені вірмени, які попередньо не встигли чи не захотіли залишити край. Після масової еміграції та арештів Петропавлівська церква втратила майже всіх своїх парафіян. Більшовицька влада закрила храм, і на довгі десятиліття унікальну архітектурну пам'ятку було перетворено на склад.

Тільки у 1992 р. храм нарешті набув гідного вигляду: у відродженій органній залі знову зазвучали звуки музики. Біля храму встановили скульптуру Володимира Гамала “Ангел милосердя”. Сьогодні в колишній церкві розміщений органний зал Чернівецької обласної філармонії.

Підготувала
Марія ВИШНЕВСЬКА
м. Чернівці

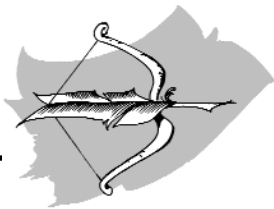

Колишній Палац Юстиції

року, він постійно брав участь у розробці конкурсних проектів, використовуючи це як можливість заявити про себе. Перша державна премія, яку він отримав, відкрила перед ним двері майстерні Франца (Індржиха) Ферстля, автора відомих архітектурних проектів. Інша конкурсна робота — проект Національного театру в Празі на березі Влтави — принесла Главці премію — 100 злотих і стипендію, завдяки якій він мав можливість три роки подорожувати Європою. Після того, як Главка завершив свої студії, чеський архітектор Франтішек Шек побішов у відставку і залишив йому свою щойно засновану архітектурну компанію (бюро) у Відні. Главка та його бюро здійснили будівництво значних архітектурних проектів, зокрема будівлі Віденської опери, обласної пологової лікарні в Празі. Напередодні повернення до Відня, Йозеф Главка розробив конкурсний проект реконструкції Флорентійського собору Санта Марія дель Фьоре. Попри те, що робота не отримала першого місця, вона привернула увагу австрійського Міністерства культів, яке саме займалося пошуком архітектора на виконання проекту Резиденції Буковинських митрополитів і Далмації. Після знайомства і перемовин із Буковинським митрополитом Гакманом вибір остаточно було зупинено на кандидатурі Главки. І вже 1864 року він не тільки очолив будівництво комплексу Резиденції в Чернівцях, Відні, Празі, а й паралельно проектував Вірмено-католицьку церкву в Чернівцях. 1869 року Йозеф Главка тяжко занедужав: його спаралізувало і він змушений був залишити Буковину і повернутися до батькового замку, де провів кілька років у інвалідному

Резиденція Буковинських митрополитів

Президенту України
Віктору Януковичу
Голові Верховної
Ради України
Володимир Литвин

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

ГОЛІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ГО) М. ВАСИЛЬКОВА КЕРІВНИКАМ ДЕРЖАВИ

Шановний Вікторе Федоровичу!
Шановний Володимире Михайловичу!

Нам прикро спостерігати за тим, як в Україні щодалі більше згортається українська національна культура і, зокрема, наша рідна мова. Про це свідчить неприпустима мовна поведінка багатьох високопосадовців Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України та інших державних інституцій, які свідомо порушують 10 ст. Конституції України. Важко повірити в те, що вони не розуміють, що сила нашої держави, — насамперед, у силі української нації, в її історичній самобутності й цілісності, в спадкоємності світогляду поколінь, у неприпустимості її політичного розброду, в неповторній українській культурі, осердям якої є національна мова.

Виразним прикладом вимивання з України української сутності стали різні масштабні розважальні телепередачі на зразок “Зірка+зірка”, “Х-фактор” та інші, пересичені голлівудською начинкою в російськомовному виконанні. Можна було б

привести безліч прикладів, які вказують на те, що з українського життя витісняються українські національні цінності. Все це робиться під тим приводом, що в країні половина населення спілкується російською мовою. Під цим же приводом і проштовхується безглузда ідея двомовності. Авторів цієї ідеї зовсім не бентежить те, що кількість українськомовного населення в Україні, (1924 року 7 % росіян), стрімко зменшувалася внаслідок Голодомору, репресій, розгулу агресивного атеїзму в 30-ті роки минулого століття та під час і після Другої світової війни. Підкреслюємо, що сталося це не в результаті життєтворчих процесів, а внаслідок нечуваного цивілізаційного потрясіння. Отже, процес мовного виродження саме українців свідчить не на користь тих, хто стверджує, що геноциду українського народу не було. Автори двомовності, а насправді розділення українців, нехтують також тією обставиною, що підставою для утворення незалежної України був не інтернаціоналізм, не космополітизм і не ідея двомовності, а ук-

раїнська національна ідея, тобто, — споконвічна мрія українців мати свою власну державу, наповнену рідними мотивами.

Тож мовне питання — не арифметичне, а трагічне питання. Його не можна вирішувати за фактом кількісного співвідношення носіїв української та російської мов. Його слід вирішити з урахуванням того, що мільйони ненароджених дітей вбитих геноцидом українців не можуть встати на захист підрубаної під корінь української нації. Тому ми радимо тим, хто хоче остаточно розтерзати Україну за мовною, релігійною та іншими ознаками схилити свої голови перед пам'яттю замордованих українців і застергти себе від того, щоб часом не стати співучасниками чергового великого злочину проти українців і всього народу України.

Саме через неправильну державну політику в питанні реалізації національної мрії Україна перебуває в довгостроковій цивілізаційній кризі. Тож будь-який чиновник повинен був би давно зрозуміти, що без відродження української нації, як повнокровного цілісного цивілізаційного ор-

3 повагою

Голова ГО “Рада старійшин
м. Василькова”
В. І. КАЛІНІЧЕНКО;
Голова ГО “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка
А. Г. МАРУЩАК;
Голова ГО “Громадське віче”
Г. Л. ДАРМОСТУК;
Голова ГО “Союз Чорнобиль”
В. І. ХАРЧЕНКО;
Голова ГО Жіночий клуб
ім. Алли Горської
Л. Г. МЕЛЬНИЧУК;
Голова ГО “Дар життя”
Л. П. ОКРУЖКО;
Голова ГО Спілка офіцерів
м. Василькова **Р. М. ПАЛЬОХА**

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
Інститут літератури ім. Т. Шевченка

*Зачем вы отравили воду
И с грязью мой смешали хлеб?
Зачем последнюю свободу
Вы превращаете в вертеп —
За то, что я не издевалась
Над горькой гибелью друзей,
За то, что я верна осталась
Печальной Родине моей.*

Анна АХМАТОВА

Український П'ємонт дійшов найвищої міри людського здичавіння.

Поет, який може показати людству шлях до визволення від бруду й фальшування, цинізму й мішанства, стає брутальною “притчею во язицех”. Болото, доторкнувшись до світла, прагне поховати це світло. По-іншому аж ніяк не випадає охарактеризувати ту ситуацію, що склалася навколо поета Ліни Костенко, яка вперше за багато років вийшла до читача. Нехай цей вихід було названо не зовсім адекватним словом “**тур**”, але цей вихід був рятівним киснем, озоном. Без нього українська нація задихалася, заглиндалася в словах, які втрачали здатність бути джерелом солідарності. Простір України існував поза етикою й естетикою, відкинутий від себе. Все це створив політичний псевдобомонд і наша культурна “еліта”. До чого привило нас телебачення — до *гладуру*, до “світського життя”? Ми ж знаємо тепер, скільки коштують діаманти, які купила дружина мера Києва, де відпочивають олігархи й де навчаються діти народних обранців. Ми знаємо все. “Навіщо ми до всього звикли? Навіщо звикло все до нас?”. А все до нас і не звикло. Здичавіле людство розплачуватиметься за свої вчинки апокаліпсисом, який буде логічним завершенням політики вселенської брехні. Світ, у якому ми знову живемо, як показали матеріали на “*Vikilike*”, — це світ доносів, наклепів, чорнухи і дипломатичної порнухи.

І лише Поет міг би позбавити нас від цього душевного бруду. Але ж це тепер сприймається як порожня балаканина, пафос. Ми ж не хочемо йти за Поетом? А чи хотіли раби йти за Мойсеєм? Вони ж були ладні знищити його, вони ж бо хотіли одразу потрапити в Ханаан. І ось, як грим серед ясного неба, — треба йти довго і тернистим шляхом. Тільки в пекло потрапляєш швидше, в пекло ти провалюєшся. А наше сьогоднішнє життя — це суцільне пекло. Василь Симоненко в “Кирпатому барометрі” писав, що в радянський час над усіма панував *Стокий Жак*, якому причислювали генерали й пітекантропи. А чи змінилося щось із того

ОТРУЄНА СВОБОДА ПОЕТА. ЛИСТ У ХХІ СТОЛІТТЯ

Фото Андрія Марченка

часу? Чому тепер нові пітекантропи вигукують, що Поет — це болото? Насправді все з точністю навпаки. Тільки чи можемо ми оцінити справжній калібр, чи можемо ми відчутти, де бруд, а де — озон? Може, нам легше, сидячи на форумах, підсміюватися над тим, як поливають брудом свої своїх. Бити своїх, аби боялися інші — чи не “чудова” практика! Не маючи здатності сприйняти текст критично (“Записки українського самашедшого”), ми краще згноїмо цей текст і себе разом.

Так формується найстрашніша риса — *байдужість*, вироджене збайдужіння, яке помножує Жах, яке підгодовує генералів. А чому Поет має також бути жертвою або ж засобом до провокацій? Ну не хоче група львівських пітекантропів йти до світла, не затягнеш їх і налігачем у простір розуміння. Втрачено сам “ген”, “код” розуміння: легше очорнити все, краще своїми брутальними інсинуаціями допомогти іншим падати в безодню.

Поет — це Майстер, це стіна для нації, це стіна для своєї культури. А в нас тепер стіни паперові, стіни пластилинові й силіконові. Навіщо нам Поет, який каже правду про божівільне суспільство? Навіщо нам Поет, який говорить про світову катастрофу людських душ? Навіщо нам поезія? Поет — самотник, викинутий геть, а от ми, *generation next* (І. Котик і Ю. Кучерявий), спалюємо, сплюндруємо. Нам нації не треба, нам держави не треба, нам треба ось що:

*Ми не брешем, не лукавим —
Що подузаєм, берем!
Ми сьогодні світом правим,
Все жерем,*

*Жерем,
Жерем!
Тільки ми од страху вільні,
Ми — сини Європи!
Ми — могутні,
Ми — всесильні,
Ми — пітекантропи!*

Мотто ХХІ століття не змінилося. А Поет має страждати, поет має усамітнюватися, аби працювати з відстані великого часу, великої перспективи. “От і настав наш День Гніву. Лінію оборони тримають живі”. Так завершується роман. А хто насправді буде тримати оборону в Україні — противіси, прихильники нібито гендерної рівності й демократії? Ця демократія вже довела Європу до сказу, а отже, сьогодні у світі формується нова глобальна доктрина, нова стратегія розвитку. В нас є Поет, який фактично взяв на себе функцію багатьох інститутів і органів державної влади. А ми паплюжимо Поета, звинувачуючи в гріхах. Що головне — все це було, і ці спориші, і ця потворність. Сірість завжди поставала проти величі. На жаль, ця маленька купка нікчем, яка плазує перед політикою пристосування і противісництва, окошилася на Ліні Костенко — нашому криголам, який ламає кригу збайдужіння. Це криголам, який виносить нас на чисту воду із ситуації цинізму й брехні.

А головне, цей криголам об'єднує Україну. Це засвідчили зустрічі з читачами в Рівному, Києві та Харкові. Всі України об'єдналися заради Поета. І лише мала частина тих, хто народився в час перемін, хто не зміг сформувати в собі адекватну систему цінностей, хто не став гідним для себе і для інших, у кабінетних збіговиськах знищив те, що давало порятунком сотням тисяч читачів. Усе це, звичайно, буде схвалено “на ура” й деякими можновладцями, й деякими противісниками високого польоту за сьомим небом людяності, в космосі історичної відірваності від України.

Що ж, мабуть, знову треба затаврувати поета — якщо не ми, то й не Поет, якщо не дрібненькі підлабузники псевдомократії, то НІХТО. Хіба не те саме ми мали на виборах Президента України? А тепер шкодуємо, а тепер хапаємося за голови! Краще б одразу схопилися за матню, бо тоді все було б “адекватно” — такій нації не потрібний Поет, такій нації потрібна індустрія порнухи, індустрія чорного наклепу, індустрія брутального обплывування

всіх і вся. Тут Поет може бути хіба що “вождемленною” притчею во язицех, а не простором єднання. В такій культурі національний шедевр пропускають через електрошок, обплують і просмажують на вогні. Ми ж не самашедші, ми невиліковні пітекантропи. Нам не треба Ліни Костенко, а тим кому треба, хай страждають. Ми зробимо так, що Поет замкнеться в собі, бо ж ніхто Поета не підтримає. А гедоністи, покидьки, саркасти і культурні під...ти далі казатимуть про гендерну рівність. Страшна хвороба охопила суспільство.

У ХХІ столітті ми захворіли на постцинічність, нечуване збайдужіння з елементами вприскування в душу найгіршої отрути. Тепер ми не те що оцінюємо геніїв після смерті, ми й за життя піддаємо їх невимовним тортурам. Тільки хто “ми”? Нація, в якій соціальним прошарком стали покидьки? Нові прибічники демократичного псевдокультурного, порнократичного тоталітаризму? Чому в постмодерний час з'являються вогнища, на яких страчують поетів? І чому справжні відьми літають на своїх мітлах? Чому в пост-постмодерний час можлива інквізиція? Чому знову знаходиться купка тих, хто ладен виставити для інших норми і дороговкази? Невже недостатньо можливостей для виплискування отрути дають форуми? Ні, потрібний суспільний суд, потрібне масове пекло, в якому хай горить ця Україна, яка горіла стільки століть? Нічого, мало горіла, мало було гетьманів на одну булаву?! Нехай тепер змагаються сотні гетьманів за маленьку пластилинову булаву?! А Поет нам не потрібний!

Хто ми після цього? Нарід чи чернь? Пристосуванці, які в усьому бачать те, що хочуть побачити, неототалітарні зомбі, здичавілі від культури піару й культури інтелектуального порно? Чи ми можемо сказати: “Хвилюно, спинись!”? Чи ми можемо відчувати почуття поваги до себе, до Іншого й до своєї культури? Браво, Україно! В ХХІ столітті треба згноїти Поета, треба посадити за ґрати письменниці, треба всіх інакомудців позакидати в тюрми — а когось у тюрми внутрішньої еміґрації. Може, колись, через тисячу років, у ХХХІ столітті, знайдуть неопалимі рукописи й здивуються нашадки з Росії, Європи, Австралії чи Америки, котрі придуть сюди: яка потужна нація була тут, які потужні рукописи лишилися! Рукописи Ліни Костенко, спалені в маленькому метафізичному *кабінеті* галицького П'ємонта. Браво! Браво! Браво!

*Будь проклят спокій! Досить нарікати
На клопінливий і суворий час!*

*Грядуть сини — барометри кирпаті,
Вони за все спитають завтра нас.*

В. Симоненко, “Кирпатий барометр”.

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ

ГОВОРІТЬ
УКРАЇНСЬКОЮ

З немовлям над колискою
Задля щирої злагоди
Говоріть українською,
Щоб майбутнє не зрадити.

Із любов'ю синівською
Без пиhi та зненавиди
Говоріть українською,
Щоби душу не збавити.

Не чужою — дідівською,
Бо себе не обдурите! —
Говоріть українською,
Українською думайте.

ДАВНЯ, СОНЯЧНА, ДОСКОНАЛА

Микола ЗАРЕМБА,
голова Павлоградського міського
товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка

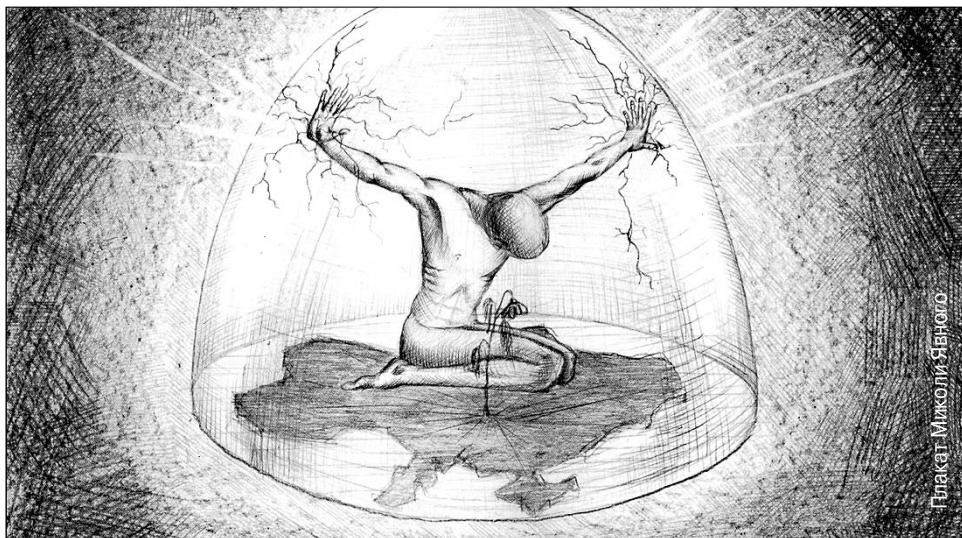
“Спочатку було Слово, і Слово
було у Бога, і Слово було Бог”.
Евангеліє від Івана

Чому ми живемо так бідно і злиденно? Людство вступило в ХХІ ст., епоху стрімкого розвитку і прогресу, а людина почувається самотньо в сучасному бурхливому життєвому морі. Цивілізація стоїть перед великими викликами і від того, чи зуміє вона їм відповісти, чи зуміє вийти з глухого кута, куди сама себе й загнала, залежить її майбутнє. Без переоцінки цінностей цього майбутнього немає. Бо не матеріальне повинно бути на першому місці, а духовне, бо людина, насамперед істота духовна, і коли ми всі цього не зрозуміємо, людство буде й далі занепадати. Основою основ духовного розвитку людини є її рідна мова. Слово має велику силу, воно може спонукати людину на дивовижні вчинки! На жаль, більшість сучасних українців не розуміють, яким дивовижним даром нас обдарував Бог. Я маю на увазі українську мову, одну з найдавніших мов у світі, якій за красою і лексичним багатством немає рівних серед інших! Ще за кілька тисяч років до хрещення Київської Русі наші предки поклоня-

лися Сонцю, яке вони називали Ра, пізніше Ярилом. Так-от, корені РА, РО, ЯР, АР, ОР, ІР присутні в переважній більшості українських слів. Наприклад: **правда, рада, райдуга, краса, град, яровина, просо, роса, дрова, хмара, трава**. Слово *трава* є наочним прикладом давності української мови, воно містить у собі два кореня **ра** і **ва**. РА — це сонце, ВА — вода. Поєднання сонця і води дає життя всьому живому на Землі, зокрема й рослинному світу. Недарма наш державний прапор має кольори сонця і води. Наша мова приховує в собі дуже багато таємниць, відкриваючи які, ми будемо все більше і більше пізнавати самих себе. Недарма ж кажуть: “Іноземну мову можна вивчити за півроку — рік, а рідну мову треба вивчати все життя”.

Хотілося б ще звернути увагу на таке ганебне явище, як ненормативна лексика. Молодь навіть не задумується над тією шкодою, якої завдає собі і своєму оточенню. Мат негативно впливає на духовну ауру людини, вона втрачає свої захисні функції і людина починає хворіти.

Я звертаюся до всіх українців із закликом: “Спілкуймося божою, сонячною українською рідною мовою!” Шануймо її і вивчаймо. І тоді побачите, як ви змінетеся і внутрішньо — духовно, і зовнішньо — в поведінці. Яка мова — така й людина! Хочеш стати досконалішим — досконало вивчи мову!

НАВКРУГ НЕ ТЕ, ЧОГО МИ ТАК ЧЕКАЛИ

Шановна редакціє!

Оце дивлюся, що діється навколо, — і стає моторошно. Невже й справді наш народ заслуговує на таке керівництво? Та ж воно активно віддає (чи спродує?) і Севастополь із Кримом, і авіаційну промисловість, і... Та чи варто перераховувати? Люди й так усе бачать, чують і розуміють.

А ще й малий і середній бізнес прагнуть знищити, бо це незалежні люди, для яких власне майно і свобода — велика цінність. А владі хочеться все контролювати, всім керувати. От і боїться вона вільних незалежних людей.

Десь на підході кодекс законів про працю, що зробить найманих працівників рабами працедавців, підвищення пенсійного віку і хто там знає, які новели вигадають Янукович, Табачник та їх з ними.

От у зв'язку з тим, що відбувається зараз, у мене виникли два поетичні опуси.

ДРУЗИ

— Як добре, друже, ми з тобою разом,
Ти лагідно мене в свої обійми взяв.
— Чудово, — відповів ї,
скільки сили, зразу
в обіймах стиснув Кролика Удав.
Бездумно дехто в нас іще радіє,
почувши дружні заклики Кремля...
Тримаймося подалі від Росії,
бо проковтне, як той Удав Кроля.

Дехто із знайомих, кому я читав цю баєчку, дивилися на мене з острахом і попереджали, що за таке можна й сісти.

Та зараз не той час, і мені в мої 75 років уже пізно боятися.

А щодо того, чи зможе Янукович об'єднати Україну, маю другого вірша.

* * *

Терпким вином налиті щерть бокали
дають червоний відблиск на стіні...
Навкруг не те, чого ми так чекали, —
накрили Україну темні дні,
недобрі дні.

А може, так і треба —
своїх вождів пізнати без прикрас?
Можливо, тільки так зуміє Небо
якнайтісніше згуртувати нас?
Це ж однотайно разом Схід і Захід
йдуть на майдани в захист власних прав.
А незабаром ті зазнають краху,
хто Україну навіпі роздирав,
і згине морок.
І тоді в народі
спаде з очей полуди пелена.
Терпке вино за світло і свободу
з тих келихів ми вип'ємо до дна.

Із щирою повагою

Вадим РАЄВСЬКИЙ,
пенсіонер, член НСЖУ, в недалекому
минулому ст. викладач каф. математики
Львівського педагогічного інституту

ПОВЧІМОСЯ У ЧЕХІВ ТА ЄВРЕЇВ!

Василь ГОДЯК,
м. Соснівка Львівської обл.

21 лютого — День рідної мови. У цей день 1952 року в Бангладеш (державна на північному сході Індії у нижній течії та гирлах рік Брахманутри і Гангу) було жорстоко розстріляно демонстрацію захисників мови банго, які вимагали визнання рідної мови державною.

Через 47 років, у жовтні 1999 року, на 30-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО було встановлено відзначення Міжнародного дня рідної мови і приурочено цей день до трагічних подій 21 лютого в Бенгалії.

Мовна ситуація, яка склалася нині в Україні, не краща, ніж у Чехії на початку ХХ століття. Беру із книжкової полиці книжечку “Сілезькі пісні” Петра Безруча і вкотре перечитую вірш “Бернард Жар”, у якому автор “дає ляпаса всім ренегатам усіх епох і народів” (Володимир Житник). “Бернард Жар із Фридка” став Жором і робить усе, щоб мужицької мови у його домі не чули. Гості в дім, матір — із дому, щоб “не червоніти синкові” за її мужицьку мову. Ніяк не діждеться тої днини, коли винищать отой проклятий звичай говорити на нестерпній йому мові. Лише на смертному одрі “гомонить він мужицькою мовою щось в маячні”. Чи не за ренегатство передчасно скосила його смерть. “Панською мовою молитись хор, і панською мовою хрест промовляє”.

“А хто це придибав
на цвинтар тихенько?
Пани розійшлися —
з'явилася мати.
Мужицькою мовою
молиться ненька
(то в неї не вперстий
або непокора —
Не вміє інакше:
вродилась у горах!),
Шепоче свої молитви
ледве чутно,
Щоб не розгнівити,
з труни не підняти
Небіжчика сина
Бернарда Жора”.

“Пане докторе, буду Вам дуже вдячний, якщо надрукуєте того вірша. Я хотів у нім схарактеризувати фридецьких ренегатів”...

Такого вірша і листа більш ніж сто років тому одержав редактор празького політичного тижневика “Час” від поета Петра Безруча. Це був крик зраненої душі великого патріота, будителя чехів.

Прочитав збіорчку і задумався, скільки у нас отих Жарів-Жорів, скільки моляться чужинецькою мовою, і тією ж мовою промовляють хрести на могилах. А скільки ще зайд, що не терплять “собачої мови” не те що у своєму домі, а й в усій Україні.

За своє життя я одержав десятки таких ляпасів, як і Петро Безруч: увесь час жив і працював у російськомовному середовищі, звичайно, що в Україні, а користувався виключно українською. Сорок п'ять років тому йду з п'ятирічною дочкою. Розмовляємо. Назустріч наступає на мене “визволитель” і сичить мені в обличчя: “Дурак, зачем калечить своего ребенка. Он все равно по-русски будет говорить”.

А вже напередодні здобуття Україною незалежності мій знайомий Михальченко-в цинічно заявив: “Рано Горбачев начал перестройку. Надо было подождать лет 25—30, и вы (мав на увазі Західну Україну) были бы как Донбасс. Вот тогда и можно было бы перестраиваться”.

Не дивуюся цим ренегатам і шовіністам. Вони не усвідомлюють, що ганьблять себе, росіян, і Росію. Дивуюся порядним росіянам, а їх переважна більшість, що терплять із-поміж себе отаких типів, що терплять оту “п'яту колону”, яка не дає і не дасть, поки існує, стати Росії демократичною.

Але повернімося до Чехії. На час здобуття незалежності 1918 року стан національної мови у цій країні був такий, як у Донбасі в наші дні. Чеською мовою користувався лише невеликий відсоток селян і дехто з інтелігенції. Збувалося пророцтво-перекокання Фрідріха Енгельса, який у 50-х роках позаминулого століття писав, що на землях західних та південних слов'ян повинна повністю запанувати німець-

ка мова, нехай навіть ще сто років дехто користуватиметься своєю. На щастя, це пророцтво-бажання не збулося. Завдяки рішучим діям першого Президента Чехо-Словаччини Томаша Масарика і керованого ним парламенту почалося мовне відродження. Чеській мові було надано статус державної, чехів, які не знали своєї мови, посадили за шкільні парти; освітні, адміністративні й культурні заклади переведено на чеську мову. І через декілька літ уся Чехія заговорила рідною мовою. Тут варто додати, що чехи — не українці, а Австрія — не Росія. Опору національному відродженню на землях, що до Першої світової війни входили до складу Австро-Угорської імперії і здобули незалежність, з боку колишньої метрополії не було. П'ятої колони теж. Вона (п'ята колона) була організована вже напередодні Другої світової і не Австрією, а гітлерівською Німеччиною. Допомогла спочатку розчленувати, а невдовзі й загарбати Чехію, але знищити національну мову вже була безсила.

Інший приклад в історії: майже мертва мова євреїв — іврит — за рішучих дій лідерів народу відродилася. До 20-х років минулого століття цю мову знало не більше кількох тисяч рабинів. Євреї на поселеннях користувалися мовою ідиш — південно-німецьким діалектом із домішками іврити, або мовами народів, серед яких жили. У багатонаціональних державах — мовою панівної нації.

Після Першої світової війни Велика Британія, одержавши мандат на управління Палестиною, дозволила євреям повертатися на землю своїх прапрадідів, з якої у VII столітті н. е. їх вигнали араби.

Із проголошенням держави Ізраїль 1948 року питання мови стає одним із головних. Усі без винятку іммігранти, щоб тримати громадянство й відповідну роботу, зобов'язані були вивчити іврит. Було створено денні й вечірні курси, масово видавалася відповідна навчальна література. Цій справі сприяла багата писемна традиція і воля самого народу, ЗМІ й освіти. Нині в Ізраїлі немає жодного громадянина, який не знав би національної мови.

Можна ще говорити про Італію і Фінляндію, наводити приклади відродження національних мов у інших державах, а в Україні... Багато говоримо і мало робимо. Можливо, нам, і насамперед нашим державникам доцільно було б взяти приклад і навчитися у чехів та євреїв. А ще в Японії — як опікуватися рідною мовою. Адже у цій країні створено понад сто державних інституцій, які забезпечують усебічний розвиток і функціонування національної мови.

ЛЕГЕНДА ПРО НАШУ МОВУ

Це було дуже-дуже давно. Ще за прапрадіда Ора і прапрабаби Орини. Оре прапрадід нивку, а прапрабаба воли поганяє. Скиба до скиби лягає, рілля ширшає, а душа радіє. І ця радість здвонить пісню:

Благослови, Боже,
Цю ниву зорати, —
лине до небес сопрано прапрабаби Орини.

Благослови, Боже,
Допоможи, Боже,
її засівати, —
вторить баритон прапрадіда Ора.
Зупинилися хмаринки у небесній блакиті, стих вітерець, не чути пташиних веснянок, журавлиний ключ закружляв у небі над орачами: всі зачаровано слухають надзвичайної краси спів. Навіть соловейки замовкли у гаю: соромно їм, що орачі співають краще від них. Слухають диво-спів і Янголи з Янгольцями.

Доорана і засіяна нива, воли пасуться, а Орина з Ором знову співають:

Слава пану Богу,
Хвала пану Богу
Нам за допомогу.
— Господи, — просять Янголята, — подаруй щось цим людям за їхній прекрасний спів.

— Нехай їхня мова буде такою прекрасною, як їхні голоси і пісня.

Пам'ятаймо, що наша українська мова одна із наймелодійніших, — це подарунок Бога. Не втраймо її, бо як прийдемо на суд до Всевишнього, то він спитає: “А чи зберегли ви той найцінніший скарб, який я вам подарував?” “Зберегли ми, Господи, зберегли”, — скажемо Йому! Тож бережімо.

ГИДОТА СПУСТОШЕННЯ

Микола ЦИМБАЛЮК

Тінь чи то Кагановича, чи то Троцького знов замиготіла на голубих екранах, на шпальтах газет, у новинах. Діма Табачник, тепер уже в ранзі міністра освіти й науки, на якийсь час облишив біснування щодо “українського націоналізму” і перекинувся на освіту, українську освіту...

І розпочав її реформування. Почав здалеку. Торік видав наказ за номером 666. У ньому освітянам наказав: змінити назву шкільного предмета “зарубіжна література” на “світова література”. Тепер старшокласники мусять навчатися за зміненими навчальними планами і програмами.

Тобто молодь зі шкільної лави повинна згадати, що є великий світ Гомера й Данте, Гете й Діккенса, Ібсена й Льва Толстого, Джойса й Пруста. А десь там животіє хутір Тараса Шевченка, Михайла Коцюбинського, Івана Франка, Лесі Українки, Ліни Костенко.

На цьому запопадливий чиновник не зупинився. За кілька місяців, одна за одною з’явилися нові концепції мовної, а згодом і літературної освіти. Навіть побіжно проглянувши їх, одразу розумієш, що це завуальоване подвійне дно — стара “нова” ідеологія сусідньої держави.

Як правило, в цивілізованих, демократичних спільнотах такої ваги документи, від яких залежать подальші напрями гуманітарної освіти і духовний розвиток підрастаючого покоління, проходять густе сито громадської думки. Бо кожен розуміє, що від цього великою мірою залежить майбутнє його народу, його держави. До речі, в Японії, яка не перестає дивувати світ стрімким і стійким соціально-економічним розвитком, у супереч з усіма світовими кризами, уся — і середня, і вища — освіта ґрунтується на гуманітарних підвалинах.

Табачниківське міністерство видимість обговорення дотримало. Але 26 січня цього року затвердило *свою* Концепцію. І це тоді, коли освітяни, науковці, широка громадськість в один голос заявляли, що вона є “абсолютно неприйнятною, бо є за своєю суттю антиукраїнською і відображає імперську ідеологію “руського мира” (з листа Центру досліджень літератури для дітей та юнацтва).

Такого ж висновку дійшли й учасники “круглого столу” “Небезпеки нової концепції літературної освіти”, що відбувся нещодавно в Києво-Могилянській академії. Експерти-філологи провідних київських університетів, гімназій детально проаналізували всі розділи Концепції. Кожен із учасників наголошував, що вона має істотні розбіжності з текстом, затвердженим рішенням Колегії МОН України 20 серпня 2010 року. Крім того, стали відомими неприємні факти самої “кухні” робочої групи. З’ясувалося, що далеко не всі учасники робочої групи знали про зміст тих змін, що згодом тишком-нишком були внесені. Тобто, все відбувалося в кращих традиціях кулуарного керівництва.

Наведені факти засвідчують не лише морально-етичний бік цієї справи, а й юридичний. А це вже ставить під сумнів саму законність Концепції. І, найголовні-

ше, — опублікований варіант, по суті, піднімає нову хвилю *нової ідеологізації літературної освіти* в Україні.

Обґрунтовуючи актуальність концепції, табачниківське міністерство, зокрема, наголошує, на необхідності “збереження національної ідентичності, духовних ідеалів слов’янства в умовах глобалізації світового простору”. Але тут не варто забувати, що в міністра своя особлива думка щодо “православно-славянської цивілізації”. Нічого свіжого в ній нема, та й бути не може, крім затхлого трупного запаху Хомякова, Савенка, Флоринського і іже з ними — анемічними атлантами “єдиної і неделимої”.

Колаж Олеся Дмитренка

— Як відомо, — підтвердив під час обговорення професор Національного університету “Києво-Могилянська академія” Володимир Панченко, — це одне з гасел, що відображає реакційну ідеологію “руського мира”, що ще 1960 року неспростовно довів Анджей Валицький у своїй класичній праці “В поліні консервативної утопії”.

Що ж до “православної”, то за сучасних свобод і відокремлення церкви від держави в Україні вкрай нерозумно було б орієнтувати школу винятково на православ’є (розумійте: московське). Це може викликати законне обурення представників інших конфесій, які мають однакові права згідно з Конституцією. Хоча, хтозна, можливо комусь справді дуже хочеться запалити гнотик під нашою хатою?

Це не останній гандж Концепції. Експерти-філологи бачать у ній спроби принизити, відтиснути на задвірки українську літературу як меншовартісну, протиставити російській (“високій”), яка, мовляв, має природжене право на “особливу роль”. Такий підхід позбавлений і державного, і міносвітнянського здорового глузду: безперспективна справа реанімувати віджили і скопрометовані реакційні теорії на кшталт “літератури для домашнього вжитку”. За час свого існування українське красне письменство переконливо довело, що її роль і призначення не лише “доносити до читача інформацію про своєрідність українських традицій та культури”. Тому погодитись, що тільки російська література зі своєю шкалою цінностей формуватиме духовно-інтелектуальний світ українців — важкувато.

У зазначеному документі неодноразово йдеться про “тріаду”: українську, російську і світову літературу. Як стверджують експерти, це суперечить науковому розумінню предмета. За словесним лушпинням виступає намагання вивести, виокремити як самостійний предмет російську літературу із зарубіжної, заслуги якої ніхто і ніколи не заперечував. Хоча нещодавно в одному із телеінтерв’ю Табачник і говорив, що Концепція не передбачає окремого предмету, але...

Але виявляється, що дехто, не напружуючись, використовує перевірену канцелярську казуїстику, може домогтися свого. Таким чином, у предметі “світова література” буде і “російська”, але їй в програмі буде відведено три чверті всього навчального часу.

Неприйнятним, вважають експерти, є рішення перейменувати курс “зарубіжна література” на “світова література”. Зрештою, всі найкращі зразки літератури становлять світову. Належить до неї і наша, навіть всупереч тим, хто досі дотримується твердження, що “українського мови немає”. Розмежування “українська — світова” зроблено заради літератури сусідньої держави і “всупереч природі речей і логіці”. Зроблено з єдиною метою: вивести її за поняття “світова”, спростивши тим самим маніпуляції свідомістю молоді.

Зважаючи на ці аргументи, учасники “круглого столу” зажадали від табачниківського міністерства скасувати наказ, яким затверджено Концепцію. Більше того, незважаючи на будь-які чиновницькі симпатії неприпустимо нав’язувати літературній освіті ідеологію “руського мира”.

Не варто було б забувати войовничим адептам того “мира”: загидити, спустошити, обікрати національні духовні святині, а заодно й душі молодого покоління вони можуть, але рано чи пізно знищення й рішучий суд кари вилетять на спустошителя.

НА ЗДОБУТТЯ ПРЕМІЇ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

Із 20 січня 2011 року розпочато висунення претендентів на здобуття щорічної премії імені Івана Огієнка. Премія заснована на вшанування видатного українського вченого-мовознавця, письменника, перекладача, педагога, державного й церковного діяча, уродженця містечка Брусилова Івана Івановича Огієнка — митрополита Іларіона (1882—1972 рр.).

Премію присуджують за заслуги у розвитку національної духовної культури, утвердження української державності, міжконфесійної та міжконфесійної злагоди у номінаціях: “Література”, “Мистецтво”, “Освіта”, “Наука”, “Громадська, політична та духовна діяльність” у розмірі до 3 тис. грн у кожній номінації.

Реєстрація претендентів завершується 20 лютого 2011 р. на підставі надісланих або поданих у 2-х примірниках матеріалів до Комітету з присудження премії імені Івана Огієнка (10014, м. Житомир, вул. Мала Бердичівська, 25, Управління культури і туризму, Комітету з Премії Івана Огієнка).

Довідково:

Премію присуджують особам або групам осіб незалежно від місця проживання, національності, статі, віросповідання, расової приналежності, стану здоров’я, громадянства. Премія може присуджуватися посмертно, якщо померлий кандидат у лауреати висувався за життя. Премія, присуджена групі осіб, розподіляється рівними частинами між усіма лауреатами.

Право висунення претендентів на здобуття Премії належить осередкам Всеукраїнського товариства Івана Огієнка, творчим спілкам, громадським об’єднанням, установам, організаціям, науковим, освітнім, культурним, церковним закладам, що діють в Україні і за її межами. Також право на висунення претендентів на здобуття Премії мають лауреати попередніх років за умови, що вони не входять до складу комітету з Огієнківської премії відповідного року.

Матеріали на претендентів для здобуття премії мають містити:

- обґрунтоване подання осередку громадського об’єднання, підприємства, установи, організації, закладу тощо, завірене відповідною печаткою і підписом керівника, подання лауреата премії попередніх років, підписане та завірене за місцем його роботи, проживання або нотаріально;

- особовий листок обліку кадрів із вклеєною фотокарткою, завіреним за місцем роботи або проживання;

- список наукових, літературних, музичних, художніх праць, що відображає внесок претендента (кожної особи з групи претендентів) у вивчення, розробку, узагальнення, популяризацію наукової літератури, перекладацької, духовної спадщини Івана Огієнка, його державної, освітньої, церковної діяльності; список завіряється підписом претендента (підписом кожного з групи претендентів) або керівником підприємства, установи, організації, об’єднання, що висувають претендента;

- праці претендента: книга, монографія, серія книжок, мистецький твір (його репродукції, кольорові та чорно-білі фотографії, слайди), музичні твори (їх нотні та магнітофонні записи), опис державної, освітньої, церковної діяльності, підтверджений відповідними документами і свідченнями, інші форми видатних заслуг у вивченні, збереженні, розробці, узагальненні, впровадженні, популяризації духовної спадщини І. Огієнка, розвитку української духовної культури й української державності.

Матеріали на кожного претендента (групу претендентів) мають бути надруковані через 2 інтервали, підшиті у швидкозшивачах, із помітками “1-й примірник” та “2-й примірник” у правому верхньому кутку, містити нумерацію аркушів і опис документів, що містяться у кожному з них, опис праць претендента (групи претендентів), які надсилаються до Комітету додатково (книги, мистецькі твори, магнітофонні касети, фотографії тощо). На титульній частині обкладинки швидкозшивача робиться наклеїка з надрукованим прізвищем, ім’ям та по батькові претендента (кожного з групи претендентів).

Матеріали, надіслані до Комітету, не рецензуються і не повертаються.

ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ ім. ДМИТРА НИТЧЕНКА

Ця премія присуджується не за літературні твори, а за активну оборону українського слова. Премія заснована родиною світлої пам’яті Дмитра Нитченка та Лігою українських меценатів. Серед її лауреатів — письменники, журналісти, видавці, меценати, актори. Оприлюднення імен лауреатів щороку відбувається в лютому, до дня народження письменника.

Новими лауреатами премії ім. Дмитра Нитченка стали письменник, літературозна-

вець і педагог із Луганська Олексій Неживий, голова Кримського відділення Наукового товариства ім. Т. Шевченка, доктор філософії в галузі біології, академік Петро Вольвач із Криму, головний редактор “Літературної України” Сергій Козак і головний редактор дитячого журналу “Дзвіночок” із Івано-Франківщини Леся Пилип’юк-Диркавець.

Прес-служба Ліги українських меценатів

Катерина МОТРИЧ

...Більшість із них — з іменами, мало не щодня з'являються на екранах телевізорів — зовні мовби й впевнені, але то лиш оболонка віддає глянцем. У їхніх лицах щось зламалося, страх і відступництво провели там нові лінії, а в напружених поглядах відсвічує острах: “Викриють — не викриють? Посадять — не посадять?”

Та не посадять! Бо ви ті вухналі, якими підковують ординських коней. Ви ті зручні сідла, на яких вмощуються ординські сідниці. Ви той кукіль у вісві, який викинуть із себе неперетравленим ординським коні.

Так, ми знову вступили у ту ж таки воду, в яку входили не раз на своєму історичному віку. Таке ще нікому не вдавалося, а ми зуміли навіть воду, що давно збігла й випарувалася, повернути назад лише для того, щоб увійти в неї знову. Ми, упосліджені — вкотре! — діти землі рідної. Говоримо про долю України вже мовби пошепки — не від страху, а від втоми. Здебільшого мімікруємо та махаємо зневірено правицею. Та хто нині не говорить про неї, що міфічну, містичну, тайною покритують долю України! Хіба лише той, що взагалі не говорить. І лексика полярна. Коли дивишся на сухих правителів з екранів телевізорів, лица яких аж лосніють від добрих харчів, самовеличі, цинізму і якоїсь зоологічної ненависті до всього українського світу, то чомусь згадуєш класика, який вважав, що саме таких “надо біть подсвеченіками по мордасам”. На багатьох із них чітко вималювалися злодіяння, гріхотіння й гріхопадіння. Вавилон, Содом і Гомора розтління, у якому і піратам, і содомітам живеться солодко на провладних шаблях піраміди.

І коли порівнюєш їх із сірими, недогдованими, виснаженими, деградованими і тихо озлобленими — з тими, хто тягає кравчучки, кучмовози, носить юшки (так народ назвав “транспорт” іменами трьох президентів) по електричках, у переповнених автобусах, то лексика враз міняється і ти вкотре запитуєш сам себе: “Як же це так сталося і чому? Чому борня довгих і трагічних століть зійшла на пси? А до слова “слава” прилипла частка “не”. І це все сталося на нашій землі, густо політій кров'ю, оспіваний-переспіваний, боронений, пересіяний пучками землеробів-оріїв усіх поколінь, зрешеній українським потом і слізьми мільйони разів. Стонадцять раз поранений, голодоморами убієнний. Але знову живий і готовий плодити життя. В ім'я чого і кого вона перейшла всі кола пекла? Варяжо-вороже збіговисько правує на ній, запевняючи, що нас уже немає, що вони і є тим утворенням, в ім'я якого тривали козацькі визвольні війни, усі муки й страждання краю нашого. Вони будують нову країну! Звісно ж, що не для нас і без нас! Нам відведена трагічна роль у трагікомедії із натуральними стогонками і жорстокими хижакками — нас кинули їм на розтерзання. Глядач у цьому амфітеатрі — це світ, який не втручається, а лише спостерігає. У нього, напевно, також закінчився ресурс віри в нас. Він у нас зневірився, як і ми. Парадокс! Бо ми вічні борці й вічні поразенці. Ми важко виборюємо і дуже легко віддаємо свої перемоги. У нас після перемоги настає оп'яніння, а потім починається важке похмілля, “гра у булаву”, тягання одне одного за чуби, биття довбнею по голові. Поки в ній макітриється, забуваємо, чого боролися і на що

напоролися. Традиції, перевірені століттями. Жодного разу ми їм не зрадили! Ось тут у нас стабільність.

Де першопочаток цієї сув'язі поразок і втрат? Як ця модель закроювалася? Який її код? ДНК? І чи є бодай натиак на її зникнення? Винні ми, українці, чи та першооснова, яка правує на землі: “Дух, вода і кров”? (Перше соборне послання св. Апостола Івана, 4. 5). Тобто, те, що змінити не можна. Ось на цих просторах, у цьому тривимірному панує такий дух, живить усе ось така вода і владарює

Фото Ксенії Гадзішевої

ось така кров. Тобто ми з вами. А кров — таємничка субстанція. Це не лише біологія, джерело життя і код смерті. Не лише великий банк інформації про людський організм. Це — правда і сила спадковості, ланцюг роду, що з покоління в покоління в'яже родоводи групою крові, передає, як коренева система, то паростки талантів, то якихось ганджів. Робить далекого нашадка схожим на далекого предка. І коли в багатьох нібито етнічних українців живе яничарський дух, то думаєш, що полки яничар робили набіги і гвалтували не лише нашу землю... А орди незмінно йшли зі сходу і півдня...

Те, що нині триває в Україні, можна назвати станом облоги, оголошеної війни, духовно-культурної блокади, коли полчища доморошених яничар, окупували нашу землю і нищать-трощать усе на своєму шляху. Добралися до її осердя і ламають його одвічний плін. Ми бачимо, як навалі це поки що вдається. Чи розкаже вона край остаточно і надовго — це питання певною мірою філософське. Відповідь на нього варто шукати в історичних літописах, у досвіді предків й користатися їхнім досвідом. Можна навіть заглибитися в духовні джерела. А вони досить таки опукло пояснюють схему перемог і поразок, поразок-перемог. У них великий акцент робиться на таких неперепутних цінностях як сила єдності, сила духу, сміливості — заборучі перемог. І відступництво, зрадливості, продажність, рабський страх — як дорога до поразенства і втрати внутрішньої й соціальної свободи. Феномен Іудиних “30 срібняків”. Там, де вони з'являються, конає внутрішня свобода особистості, настає крах і поразка. Якщо ж таких, що продають за “30 срібняків” край, народ, свободу — багато, то сув'язь трагедій, бід і рабства сковає народ і край на довгі трагічні століття.

Проаналізуємо бодай відомі факти нашої історії. Літописні джерела повідомляють, що Київ не раз був у облозі і вистояв, бо в таборі киян не було перебіжчиків. Крах Києва починається десь чи не з Андрія Боголюбського, і то допомогли його війську увійти в Київ двоє зрадливих киян, які підказали, як можна знищити княже

місто. Чи не княжі міжусобиці, розтерзання Київської Русі на князівства, уділи, за які йшли криваві бойні, часто з допомогою чужинців, і стали прабатьком розбрату, і саме вони й закликали “миротворця” Батия? Князі краю, переживши й подолавши переляк, рушили до ординці по “ярлик”. Ціна зради вимірювалася тими ж таки “30 срібняками”. Зраджувалася Віра, втрачалася внутрішня свобода. В обмін на кращі наділи і ярмо неволі.

Те ж повторюється й на іншому історичному витку, продиктованому вже спритнішим нападкиком. Але зло всякого поневолення не лише у його всезнищуючому пануванні, а в тому, що воно плодить покоління тих, які народжуються в неволі і яких вчать продаватися, страхуючи, купуючи, залешуючи, чіпляючи “ярлики”. Поневолювач плодить свою “еліту”, плебс і просто смердів духу.

ІМ'Я ЇМ — РЕГІОН, СИЛА ЇХНЯ — В НАШІЙ СЛАБКості

Бо в часи гетьмана Мазепи вже не хтось інший брязкає тими “30 срібняками”, а сам генеральний суддя Василь Кочубей разом із “добірним товариством”. Це він зраджує і стукає-вистукає цареві на гетьмана, друга, кума, однодумця Івана Мазепу. Дарма, що його луплять царські сатрапи, як Сидорову козу і віддають Мазепі. Гетьман наказує відсікти йому голову. Відсікли й Україні... Бо зрадливості і розбрат вступили у пікову точку. Це не хтось із табору москалів наздоганяє військо Меншикова, що відступало, вже далеко за Сеймом. Виснажене, голодне, вихолоджене, розлютоване двохтінним стоянням навколо валів Батурина. Це козацький полковник Ніс вночі, коли вимордувані козаки та батуринці заснули блаженним сном переможців, наздоганяє ворога і веде таємним входом одріки. Руками північної орди топчили гетьманську столицю в крові. Це вже не “30 срібняків”. Це торг кров'ю, що перетворила води Сейму у криваві.

Палій із сорока тисячами козаків разом із царським військом воює під Полтавою проти Мазепи, проти України, тобто, проти себе. Це торг українською долею, історією, самим життям народу. Ціна зради — понадтрихсотлітнє панування сусіда, окупація і неволя з всіма жахами і трагедіями, які вона принесла.

То чого ж відбувається, що Народна Республіка також сконала, шойно народилася! І що нам із того, що домінувало політичне невігластво, державницька незрілість, недалекоглядність і просто інтелектуальна анемія й наїв очільників, які повірили у московських соціалістів, “які ніколи не зроблять зла братам-українцям”. Зробили, та так швидко, що ті не встигли навіть кліпнути очима. Загони більшовика Муравйова розстрілювали на вулицях Києва кожного, хто розмовляв українською мовою і був у вишиванці. За десять днів було розстріляно п'ять(!!) тисяч українців. Бо російський шовінізм не має класового забарвлення — він за своєю природою кочовий. Його “генетика” росте в набіги, войовничий дух і тупіт ордин-

ських коней по чужих землях. Росія століттями перебуває у військовому стані. Відняти свободу в будь-якого народу для неї цілком нормальне явище. Бо є в неї Іванушки-Альонушки, мирні “козльонушки”, і є вічні солдати-завойовники, виховані у переконаннях, що вони вічні “освободітелі” на землі, на яку ступив росіянин своїм чоботом, живуть бандити, тож їх треба усмиряти російським духом. Бо російські шовіністи усіх століть живуть “попонятіям”, що “матушка-Росія” — це велика усурійська ведмедича, а народи, землі навколо неї — це її харчі, без яких вона не може процвітати. Це імперський кочовий синдром, який минатиме поволі: усурійська ведмедича худнутиме і перетвориться на невеличке мишеня. Розміри “звіра” визначають і розміри російського шовінізму. Може, він також переродиться у здоровий націоналізм.

Наша з вами історія — Незалежна Україна. Ми її бачили, ми її тримали в руках, як золотоперу птицю. А вона чи то спурхнула з наших рук, чи то сконала на наших очах. В руках лише кілька пір'їнок. Думаємо-гадаємо: була — не була.

Почалася вона із Руху. І все нагадувало прекрасну казку, у якій романтичний герой рушив на семиголове змія і переміг його. Та з'явився головний герой усіх наших казок, легенд, історій. Князь і гетьман, отаман і батько-прадід лихого буття. “За паспортом” він Розбрат Сваридлович Роз'єдненко. Року його народження, навіть століття, а може, й тисячоліття, ніхто не знає. За національністю він скіф-ант-русич-українець. Таке буває. Принаймні у нас.

Отож про Рух. Пригадує його перший з'їзд. Незабутнє. Хвилююче. Щемливе до завмирання серця і безмежно дороге. Святоко-во прикрашена зала символікою, гербами. Дивовижні люди! Багатьох я просто обожнювала за Патріотизм, Сміливість, Справжність, якусь святу одержимість. Але чомусь запам'яталися дві яскраві постаті, дві особистості. Я омину їхні імена, але ви їх впізнаєте. Вона — мудра, освічена, талановита, натхненниця символіки, що прикрашала стіни святокової зали. Володарка ідей, оратор і просто яскрава особистість. Він — вродливий, елегантний, освічений, професійний, патріотичний і просто європеєць-денді. Його оксамитовий голос зринає понад багатисячною залюю. Він весь, як струна, чутлива мембрана, виструнчується при закличних звуках “Запорізької похідної”.

І що ж? Отой, що владарює на нашій землі ще, може, зі скіфських часів, також їх сподобив і поклав на них, елітних, вибраних своє око. Кажуть, що саме із їхньої сварни сталася тріщина в Русі, яка виросла до розмірів кана-ви. А далі — справа техніки “хлопців”, які вміють вклинюватися у всі думи і все, і всіх знищувати тим-таки перевіреним методом — пересварити вчорашній одинодумців. Бо відомо ж, що “поділені царства впадуть”. Не впали, але змаліли, здрибніли і мі-

сію державотворення в Незалежній Україні втратили. Бо мали лише великий потенціал емоцій, амбіцій, “філологічної” боротьби, але не знали, як іти далі, як творити Державу — економіку, політику, весь її устрій. Рух зрушив лише патріотичний пласт українського буття, але не підняв цілінний степ свідомості й довіри мільйонів. Знову прозвучало те, що казали й наші предки, закликаючи варягів: “Ідіть, управляйте нами”. Прийшли й управляють.

У відступництві є своя прелюдія, кульмінація і розв'язка. Прелюдія — зрада. Кульмінація — шок і осуд загалу. Розв'язка супроводжується крахом особистості, втратою моральних вимірів і нагородою в “30 срібняків”. Бо “купцеві” також потрібна саме елітна кров і йому треба побачити зруйнований дух і душу купленого. Того, що стояв по той бік

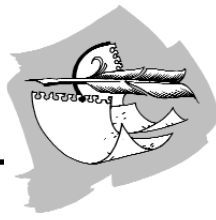
барикад, а опинився в “купця” під п'ятою.

Боляче. Бо обоє такі ж елітні. І обоє знімали Україну з хреста, тягли її разом із багатьма з Голгофи на Фавор. Але чомусь опинилися на “полі крові”, куди й спливали 30 іудиних срібняків. (“Поле крові” називали в Іудії цвинтар, де ховали мандрівників. Іудиними срібняками погребували, сказавши, що цих грошей не варто брати, бо це “плата за кров” і купили землю, щоб ховати безхатків). Плаче Україна, бо вручила їм срібло-злото своєї душі, яке вони проміняли всього лиш на “30 срібняків”.

За двадцять літ “поле” розрослося. Не оминули його і перші три очільники. А ми все обираємо, розчаровуємося і чекаємо такого, що все виправить і введе на Божий лад. Що ось-ось і ми “З наступного року житимемо в державі для людей”. Але вона поки що для корупціонерів і мафії.

Поява того чи іншого керманіча — закономірність, бо він невіддільна частина загалу, і це цілком вмотивоване і гармонійне явище.

Тож спробуємо заперечити це чи спростувати. У країні, де панують імперсько-комуністичні ідеали й мораль, до влади приходять той, що втілював ці ж такі ідеали і відповідав за ідеологію. Комуністичну. Він не зумів створити країну щасливого буття для всіх. Вийшло лише для якогось мізерного відсотку найщасливіших. Хотів, але не зміг. Бо як лідер новоствореної держави — пересічний. А потрібен був, як меч двосічний. Навіть чотирисічний. Щоб звів його проти північної, хворої на гігантоманію диктаторки. Тут важливо не злякатися, не прогнутися і не продатися ні за які цяцянки. Щоб сік ним у бік домашніх червоних динозаврів, бо їхня ідея не сумісна із суттю України, її княжо-козацьким корінням, її куркульським вмінням працювати і плекати землю ще з часів оріїв-землеробів. Бо комуністичний балаган із його варивом — порційною баландою із залізних мисок одного розміру — міг прижитися лише на землях, де оселився кочовий дух. Його дуже довго відторга-

ла наша земля і народ, а їх упокоювали голодоморами, репресіями, тюрмами, страхом, неволею.

Щоб тим мечем цілилися очільник по руках злочинного елемента, який тільки починав при ньому нагулювати жирок і запроваджувати зону із її “поняттями” в суверенній державі. Це вони переплутали і досі плутають ринкові відносини із великомасштабним злочинним розграбуванням народу, мафіозними оборудками, диким безкарним злодійством.

І четвертий бік, куди мав спрямувати вістря свого меча гарант, це ті ж такі “30 срібняків”. Він повинен був відрубати навіть думки всім негідникам-корупціонерам, які завжди вирішують усі свої справи за допомогою купівлі-продажу того, ким назаграв можна торгувати, маніпулювати. Бо куплений, задобрений гарант уже гарант їхніх мафіозних схем, як куплений ворог уже не ворог, а приятель чи й друг.

Другий очільник — також відзеркалення переважної більшості загалу. Збігло кілька літ. Значна частина народу поволі відійшла від імперської баланди, але з’явилися покоління, народжених не від жінок, а від “дружби народів”. Ці покоління втратили своє національне єство. Сформувався великий загін інтернаціоналістів без національного обличчя, національних ідеалів. Зденационалізований, “общеговорящий, общепонятный человек. Человек вообще”. Він був яскравим представником такої людини. У його середовищі вже встигли народитися і вступити в отроцький вік безчесні олігархи, прихвизаційники і всілякий антиукраїнський хлам. Він органічно влився у їхні ряди, бо вони були людьми його духу, а як відомо, люди об’єднуються й притягуються за духом. “30 срібняків” обростали процентами в банках, а “поле крові” української поширалося.

Ну, а вже третій лідер — дзеркало демократично-патріотичного вибору і виміру. Він також хотів багато змінити і зробити. Щиро й з любов’ю. Як добрий пастор. Шляхом проповідей про силу добра і зла. Та всепрошенням. Саме ось ця любов та всепрошення його й підвели. І саме йому судилася неприваблива роль у сучасній історії: “добрий пастор-проповідник” став провідником поразки і спровокував облогу України. Йому, як і двом попереднім, також піднесли до вуст “напій богів”. Оп’яніння владою і повне невміння нею користуватися. А ще той “напій” гальмує центри контролю і настає сліпота й глухота щодо “бешкету і розваг” розбійників. Роздана індульгенція злочинцям обернулася крахом України.

“30 срібняків” настояні на страшний трузизні. Хто лиш вдихне їхній дух, перероджується до невпізнанності. Тоді він уже не володар, а ним володіють. Тоді він не диктує, а диктують йому. Тоді він уже не гарант усіх моральностей і чеснот, а гарант аморальності та безчестя. Тоді він не захисник волі, а безвільний невільник. Тоді він не частина народу, а частина піратів-розбійників коло провладної корми. Всі троє вважали себе патріотами, але перший був патріотом СССР, другий патріотом “вообще”. Третій лише недавно відкрив для себе Україну і переказує її історію — напевно, й вважав це своєю основною місією на посаді лідера держави. Усі троє — трагічні больові віхи національного поразенства і державної неспроможності. Або, як сказав перший очільник, “Ми були не

тиграми, а лише беззевими коштами”. Точне спостереження. Хоча, і той звір щодо них завеликий. Швидше той, на якого котили полюють. Бо всім не вистачало “простої й примітивної” складової: масштабності й харизми. А ще сили духу й сміливості! І водночас, як це не парадоксально, вони були цілком логічним і гармонійним вибором трьох соціальних верств посткомуністичного суспільства. Яке суспільство — такі в нього і поведири.

Якщо анатомувати наше надто полярне, несформоване в державне утворення суспільство, то в ньому можна виокремити три домінуючі соціуми: сповідників комуністичної ідеї, яких за роки незалежності поменшало. Це люди старшого покоління, які поволі відходять.

Друга, найчисельніша група, — імперська — невіддільна від першої. Але вже не червона, а блідо-червона. Вони ще вважають себе інтернаціоналістами, тобто не причетними ні до якої нації. Насправді ж позиціонують себе як сповідників усього російського — мови, поп-культури. Будь-яке нагадування про націю, національну культуру їх шалено дратує, “потому, что это не главное”. Різноманіття мов і народів — як творчість Творця — нічого їм не промовляє. Як і те, що найдовговічніші це все ж народи із сильним націоналістичним осердям — як от мусульманські народи чи греки, євреї, японці. Націоналізм чомусь дуже лякає й викликає ненависть у всіх сповідників яничарства. На появу саме такої людини працювала вся могутня імперська ідеологія — КПРС, ЗМІ, культура, література. І вона народилася. Не виключено, що вона з часом не зникне, а трансформується у якесь видозмінене явище — модне нині у світі “люди планети”. Людей апокаліпсиса.

І третя сила — патріотична. Вона як сила опору двом першим. Вічна. Найжиттєвіша і найбогоугодніша. За нею майбутнє, бо саме їй Господь вручив Україну. Але вона переживає нині не найкращі свої часи. Вона зазнала деформацій через війни, голодомори, репресії. Страх переслідувань лише за “статус” патріота, упослідженість у суспільстві таки виморили її дух і підірвали силу. Яскравих особистостей вона продукує, але весь її загальний помітно ослаб. “Застряг” на етапі розвінчування, “філологічний боротьби”, що інколи зводиться до двох слів: “слава” та “ганьба”. Але часто неспроможною в питаннях конструктивних рішень, державотворенні і усвідомлення закону Ієрархії, на якому тримається світ. Замінник цього — нездоланне гетьманство і поїдання один одного перетворюють у прах, руїну ту надбудову, яку зводили століттями цінною життям і кров’ю багатьох поколінь. Навіть козацтво, що з’явилося в роки незалежності, несе аморфний дух в’язлого утворення. Такого собі потішного дитинного декору на хворому національному дереві. Строї, посади, звання, булави. Все, як у дитячій грі в козаків-розбійників. Це те дерево, яке гарно квітне, але не дає плоду. Ми не лише поетична нація, ми ще й артистична нація.

Усі три основні пласти соціуму сучасної України — полярно різні, навіть ворожі одне до одного. Бог дозволив кожному із них мати лідера, вибраного із їхнього середовища, але жоден не виправдав надій і сподівань своїх виборців, не несучи відповідальності. Отже, про державний український народ, політичну націю говорити дещо передчасно. Як і націю притомо автентичну. Є яскраві її приклади,

але це лише дорожні камінчики, а не монолітна незрушна скеля чи то гора. Нація знесиліла, але це вона в часи середньовіччя зустрічала з косами та вилами озброєних завоювальників із півночі, півдня, заходу. Це вона явила мужній лик Холодноярської республіки і всенародної боротьби на західних землях (УПА). Імперська політика котловану й жорстокого нищення національного єства народів вигубила не лише елітні “сорт” на цьому полі, а й виморила дух і силу опору нації, породивши аморфність і анемічність.

Є ще один густонаселений пласт. Це клас злюмпенізованого безправного народу. Ширма для кайнів. У княжу добу ці “маси” втрачували в міжусобиці зажерливі князі. У козацьку — ними торгували гетьмани — двісті тисяч українців погнали в ясир татари, допомагаючи Хмельницькому під Жовтими Водами. На продаж, і гетьман про це знав. Це ж повторилося і після Зборова. 70 міст татари пограбували й забрали сильніших і молодших у ясир. І нині ними торгують, везучи в автобусах, поїздах на вибори то за дармовий сир у мишоловці, то за якусь сотню гривень.

Отож всі три гаранти були обранцями цих соціумів, постімперських людей. Всі троє, не говорячи вже про суцього, який ні за суттю, ні за походженням не є українцем, також були жертвами і не поводитися під час своєї діяльності як самостійні і самодостатні лідери держави. Патріоти Вітчизни. Кожен із них вдихав і видихав повітря з думкою “А як до цього поставиться Росія? Не розгнівається?” А гніватися монах, голубчик, вміє, і не пальцем помахує, а всіма п’ятьма, складеними в кулак. Від цього страху також багатьом важко звільнитися. Він живе додатковою хромосомою чи, може, навіть додатковим гормоном, не розпізнаним наукою, у великого загалу постімперських людей.

Але ось сформувався за роки незалежності ще один тип соціуму, нечисельний, але впливовий — багатий обр, а може, хозар чи й печеніг-половець. Як він зачався і вродився, ми всі знаємо, і хто в нього хрещені батьки — також. Він дитя соціуму комуністів-комсомольців-інтернаціоналістів. Його біографія — “дедушка Ленін”, революція, комсомольські будови, світле майбутнє людства. Але в кінці тисячоліття він переписав свою біографію, з комсомольських лав перейшов у капіталістичні, з родословної викинув “дедушку Леніна” й вписав туди Рокфелера і збудував світле майбутнє собі та своїм нащадкам до далекого коліна. Повна реінкарнація! І хоч він кинув за межу бідності всі соціальні верстви, суціль в Україні, “батьківський” генотип почуває до нього певний інтим, довіру, регіональний патріотизм, дарма, що “нащадок” обібрав його, як липку. Він усе взяв до своїх рук — економіку, політику, освіту, культуру, дарма, що самому не вистачає ні економічних знань, ні політичної культури, ні освіченості, ні просто — культури. Він без гальм і комплексів. Його матеріальний статус дозволяє йому так себе поводити і ні в чому собі не відмовляти.

Поява “регіоналів” — “сільних мужчин і мужественних жінок” — закономірне явище. Вони дуже схожі на свій “батьківський типаж” — комуністів першого скликання Верховної Ради. Та ж агресія, та ж напористість, та ж українофобія і росієпоклонство. Але в одержимість і жорсткість перших влився капіталістичний

шарм “нащадків”. Присутність у їхньому житті охоронців, наймитів, екзотичних островів і доступність усіх розкошів світу. Сила їхня в слабкості сил патріотично-демократичних. І в духовних джеделах, і в літописах багато йдеться про причину і наслідок та як вони пов’язані між собою. Батий би, може, й не підкорив Русь, що вміла підкоряти інших, коли б не сварня князів, їхні міжусобиці та роздроблення Русі. У битви за столи вони втягували весь народ. Біблія також про це говорить: коли народ сам із собою не дружить, тоді Господь посилає йому “терня в боки”. Такого “миротворця”, який усіх помирить.

Четвертий гарант — представник нового, капіталістичного, незначного, однак ваговитого прошарку. Але ось намітилися перші кроки і до їхнього краху. **По-перше**, тоталітарний поліцейський дух у країні, яка проголосила демократично-гуманістичні орієнтири. Народилися нові покоління вільних людей, які цей дух відторгнуть. **По-друге**, страшні утиски народу, як нібито латання економіки, замах на середній клас — підприємців. Це тих чесних, підприємливих, робітників із пороки куркулів, що вміють і хочуть багатіти працею! Але їх треба підрубати під корінь, щоб ніде і ні в чому не схудли нечесні мільярди. Отож треба зняти з підприємців одержину і прикрити голі сидниці електорату. І тоді буде лише два класи — дуже багатих і дуже бідних. А ними легко керувати. Це ризикований і програваний крок, бо в малого бізнесу просто настає колапс. До того ж, накопичена енергія озлобленості й гніву здатна розмагнітити не лише танки, а й трони і навіть банківські рахунки. Революції робили багаті, але руками бідних.

Третя помилка нинішньої влади: вона не навчена поважати тих, що жили і живуть тут справіку, мають свою тисячолітню історію, культуру, традиції, мову. Вони ж вискочили з державного хаосу і як сила агресивна, за духом імперська, прагнуть не лише проникнути у всі сфери життя, не маючи на те ні права, ні об’єктивних даних, а перекроїти устрій народу, видозмінити його дух, душу під себе та в угоду “старшому братові”. Замах на Мову збурують високі хвилі...

Четверта помилка: Іде тотальна політика всіх перетягти до свого табору. Одних купляючи, інших страхаючи. Множення рядів слабких духом, що вміють зраджувати і продаватися, ще нікому не приносило ні довгого панування, ні процвітання. Той, кого затягли у свої ряди силою, та страхаючи, що знищать його бізнес чи і його самого, може вдавати “однодумця”, але вглибині своєї душі шомиті посилюватиме гвалтівникові сто проклять і чекатиме його краху. Дружити проти когось — це дружити з моделлю злодіянь. Бо коли комуністи, носії ідеї “рівності та справедливості”, погромщики панів і капіталістів, злигалися із нововоспеленими панами й капіталістами, то це вже ознаки краху самої комуністичної ідеї і її носіїв. І об’єднання це має найтісніші дотичні — вони діти однієї матері-імперії і дух цього тандему, продиктований ненавистю до України. І ще один крок до поразки — зведення рахунків із політичними ворогами. Світ брідиться білоруським “бацькою”. Невже Білорусь вирішила постачати “гуманітарну допомогу” й сусідам?..

Чужинським духом забуває подих. Незахоплених територій немає, непоневоленого простору також, заляканим і купленим “несть

числа”. А інородне плем’я множитися і множитися. Ім’я йому — регіон. Вони запевняють, що будують “нову країну”. Для кого? Для багатих обрив-хозарів-печенігів-половців? І не нове, й не оригінальне. Ми це вже проходили не раз, коли подібне намагалися зробити Батий із Чингісханом, Османська імперія і лядська, цар Петро І і Катерина-II, Володимир Ульянов і Сосо Джугашвілі, Адольф Гітлер зі всіма есесерами, творцями репресій і голодоморів. І де вони?! Та там, де їм і належить бути! А Україна є і перебуває завжди.

Однак цю навалу породив багатоликий народ, який у загалі сахається розмов про патріотизм, націоналізм. Аморфне національне несформоване середовище, сприятливе для кайнів. “Патріотизм” переважної більшості загалу далі розмов про малі пенсії й зарплати не йде. Тема Голодомору йому байдужа, а почасти й дражлива. Він не доріє до патріотизму навіть у звичайному планетарному розумінні цього слова. Бо якщо французові, англійцеві, американцеві достатньо просто любити свою землю і себе та свою родину на ній, то український патріотизм має дещо іншу генетику. У нього на кілька хромосом більше. Його ДНК неодмінно несе код Болю. Великого, ятреного Болю. За мільйони убійних в імперських бойнях, закатованих світочів нації по сибірах, колимах, соловках, мільйони убійних голодомомом, загинили у чужих бойовищах та війнах. За понищення Мову, культуру. Врешті, за чорнобильську моровицю. Ось що таке український патріотизм. Ним володіє незначний процент суцього народонаселення. Влада ж чиста і непорочна. На ній немає жодної мітки від цього огрому болю і любові. Бо вона плоть од плоті неукраїнська! Ім’я їй — легіон!

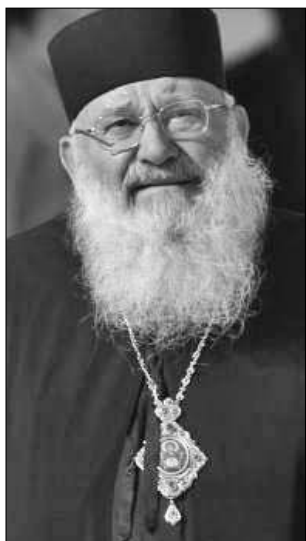
На цьому ґрунті швидко плодиться, як пліснява, антикультура, а Культура просто впала в кому. Зарозумілі молодики без іскри Божої та діви селіконові заповнили всі телеекрани і шокують Муз своїми збіговиськами, пошлятинами, бездарністю, примітивом і безмежно печалють землю, яка створила “Запорізьку похідну”, дивовижні пісні, іскрометні танці, неперебутні полотна живопису, мала народний театр, народний гумор, але ніколи не мала Долі...

На мову розставлено капкани і копаються вовчі ями. “Дружба народів” з одностороннім рухом просто фонтанує “великим ренесансом”, програма зомбування України “русским миром”, вростанням у її душу, свідомість зашкалює. Російські серіали, у яких культивується жорстокість, мафіозні схеми, братани, кримінальні авторитети, кров і жертви, заповнили екрани. Якщо вони відзеркалення сучасного світу північного сусіда, то розумний глядач жажнувся б того світу і не хотів би стати його частиною. Але де ж його такого візьмеш, коли він жив у тюрмі народів і обожене паханів і таких вибирає. Не випадково ж він не народ, а лише електорат. Йому б лише картоплю на городах вибирати, а не долю України!

Отож, виходячи з “теорії” про переважаючий загаль і його лідерів як органічне гармонійне явище, думаєш: який типаж нашої людини буде домінуючим невдовзі? У надрах соціуму визріває ще один лідер. Він буде освічений, молодий, практичний і вміру патріотичний? Попередній й сучасний — представники пограничних областей — Волинь, Чернігівщина, Сумщина, Донецьчина. На черзі Південь чи Захід?

БЛАЖЕННІШИЙ ЛЮБОМИР (ГУЗАР) ЗАЛИШАЄ УРЯД ГЛАВИ УГКЦ

пів після виходу Церкви із підпілля та здобуття Україною незалежності. У час правління Церквою Блаженнішим Любомиром престол Глави УГКЦ був повернений зі Свято-Юрської гори у Львові до столиці України. У Києві завершується будівництво Патріаршого собору Воскресіння Христового та Патріаршого центру УГКЦ.

Після відходу від керівництва УГКЦ Блаженніший Любомир не має наміру цілковито покидати життя Церкви й суспільства. “Я робитиму те, що ще можна робити. Буду молитися за Церкву, переосмислювати минуле, стежити за тим, щоб нічого з минулого нашої Церкви не втрачено. Хотів би проводити зустрічі з молоддю, а також з різними професійними групами”, — розповідає Блаженніший Любомир. Уже цього місяця його Блаженство зустрічатиметься зі студентами Києво-Могилянської академії, а також розпочинає роботу над другою аудіотрилогією під назвою “Суспільство”, до якої увійдуть аудіокнижки “Суспільство і влада”, “Суспільство і бізнес” та “Суспільство і закон”.

10 лютого на прес-конференції у Києві Блаженніший Любомир (Гузар) повідомив про те, що цього дня Папа Венедикт XVI прийняв його зречення з уряду Верховного Архієпископа Української Греко-Католицької Церкви. Відповідне прохання до Святішого Отця Глава УГКЦ подав, коли йому виповнилося 75 років.

“Сьогодні, коли я вже не маю достатньо сил, хочу передати уряд своєму наступникові, який ефективно продовжуватиме цю працю. Бо це не моя праця і я не є ключем. Ключем є Церква, а мета нашої праці — служіння Церкві, і ми стараємося це виконувати доти, доки можемо це робити ефективно”, — пояснює своє рішення Блаженніший Любомир.

Блаженніший Любомир очолював УГКЦ десять років тому, після смерті свого попередника на престолі Мирослава Івана (Любачівського). Він став першим Предстоятелем Церкви, обраним спеціальним Синодом Єпископів.

Департамент інформації УГКЦ

“Відродимо забутий жанр!”

Наталія АНТОНЮК

Поважне журі, серед яких були відомі письменники, народні артисти України і радіодраматурги, обговорило проблеми цього жанру та поділилося враженнями від прослуховування творів. Головував генеральний директор НРКУ Тарас Аврахов.

Лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Михайло Слабошпицький відзначив, що радіоп'єса завдяки конкурсу стає дедалі популярнішим жанром.

“Хай рушиться світ, алей стоїть закон”, — сказав М. Слабошпицький, дізнавшись, що один із творів (“Точка кипіння” Олега Гончарова) раніше був оприлюднений на одному із сайтів.

М. Слабошпицькому найбільше сподобався твір “Вісник”: “Радіоп'єса побудована за всіма канонами жанру. Це взагалі може бути класикою. “Вісник” — це поєднання інтонації і пауз, екзистенційного світовідчуження та аскетизму виражальних засобів”.

Народна артистка України Наталія Сумська відзначила, що в радіоп'єсах шукала чогось оптимістичного, бадьорого. “Набридли твори, у яких багато драми”, — сказала артистка. Їй особливо сподобався твір “Охоронець для янгола” Надії Гуменюк.

НАЗВАНО ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ РАДІОП'ЄС

15 лютого у конференц-залі Національної радіокомпанії України визначали лауреатів Четвертого всеукраїнського конкурсу сучасної радіоп'єси “Відродимо забутий жанр!”.

Серед майже 400 творів журі обрало найкращі 25. Перше місце посів твір “Вісник” Любові Голоти, друге — “Охоронець для янгола” Надії Гуменюк, третє — “Соломія з Білявинців” Наталії Колтун. Дипломантами конкурсу стали Володимир Лис за “Коровайницю”, Леонід і Леся Білики за “Дев'ятий день” та Наталія Осипчук за “Стрімкий, як вітер”.

Народна артистка України Лариса Хоролець була у захваті від твору “Коровайниця” Володимира Лиса. “У ньому гостра інтрига, поєднується вічне і швидкоплинне, низьке і високе, в процесі діалогу народжується моральність”, — сказала Л. Хоролець. Також вона додала ложку дьогтю у бочку меду: зауважила, що у творах багато банальностей. А заступник директора ТО “Культура” Микола Аммосов наголосив, що радіоп'єса — це поєднання трьох стихій: слова, інтонації та музики. За його словами, учасники конкурсу недостатньо використали звукове наповнення у своїх творах.

Головний редактор Головної редакції освітньо-художніх програм Національної радіокомпанії України Лариса Тарасова розповіла, що у нинішньому конкурсі

було мало високопрофесійних дитячих творів.

“Українські драматурги, мабуть, передивилися бойовиків і стрілялок, тому у їхніх творах і ніж блищить, а діти хочуть підірвати вчительку на міні. Радіоп'єси навчають дітей жорстокості, а потім ми хочемо, щоб маленькі українці зростали добрими та чуйними”. За її словами, дитяча радіоп'єса — це складний жанр, який в жодному разі не повинен нагтовхувати на погані дії, у ньому мають бути моральні багатіни.

Ларису Тарасову підтримала письменниця Леся Воронина, якій також не до вподоби дитячі радіоп'єси, у яких занадто багато жорстокості. Ще їй не сподобалася українська мова у творах, адже у них трапляються русизми.

Заступник завідувача редакції радіотеатру (ТО

“Культура”) Національної радіокомпанії України Наталія Коломієць вподобала твір Наталії Осипчук “Стрімкий, як вітер”: “Він цікавий своїм звуковим наповненням. А гарна радіоп'єса — це гарна музика і підґрунтя для уяви глядача. Цей твір можна гарно поставити”.

Головний редактор журналу “Український театр” Алла Підлужна зазначила, що в нинішніх радіоп'єсах кардинально змінилася тематика, зникла заполітизованість, автори почали звертатися до суто людських, буденних тем, що турбують кожного.

Актриса Галина Стефанова відзначила, що було мало екзистенційних творів, а також мовних знахідок. “Коли шукається внутрішній світ, тоді й шукається мова”, — відзначила вона. Їй особливо сподобався твір “Коровайниця” Володимира Лиса.

Радіоп'єси переможців отримують право постановки і звучатимуть в ефірі Першої і Третьої програм Українського радіо. Радіоп'єси лауреатів і володарів спеціальних відзнак можуть бути поставлені протягом року і оприлюднені в ефірі Першої і Третьої програм Українського радіо.

Редакція тижневика “Слово Просвіти” щиро вітає головного редактора, письменниці, лауреата Шевченківської премії Любові Василівну Голоту з першою премією Четвертого всеукраїнського конкурсу сучасної радіоп'єси “Відродимо забутий жанр!”. Бажаємо Любові Василівні подальших творчих пошуків, сонячних успіхів і гарного настрою!

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

1 березня 2011 року, у вівторок, о 17 годині у великій концертній студії Будинку звукозапису Національної радіокомпанії України (вул. Первомайського, 5-а, 3-поверховий будинок у дворі, метро “Кловська”) у циклі прямоефірних передач “Радіоканал “Культура” представляє” відбудеться творчий вечір відомої письменниці, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка та низки престижних літературних премій Галини Пагутяк. У програмі — презентація її нового

роману “Зачаровані музиканти” (“Ярославів Вал”, 2010) та мистецька частина.

До участі у програмі запрошені Іван Дзюба, Микола Жулинський, Василь Шкляр, Микола Сулима.

Вечір вестиме Михайло Слабошпицький.

Запрошення можна отримати у холі Будинку звукозапису перед початком вечора.

Тел. для довідок: 044-279-37-83 (Світлана Короненко), 239-94-69 (Олександр Шамонін).

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Любов ГОЛОТА
Редколегія Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора Петро АНТОНЕНКО 279-49-47, Євген БУКЕТ 279-39-55

Заступник головного редактора з виробничих питань Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітнянської роботи Надія КИР'ЯН

Відділ культури Микола ЦИМБАЛЮК 279-49-47

Відділ літератури Марія КУЧЕРЕНКО 270-55-57

Відділ коректури Тетяна ЩЕРБАК 278-63-69

Комп'ютерна верстка Ірина ШЕВЧУК, Олег БЕССЬКИЙ 278-63-69

Кореспонденти Наталія АНТОНЮК, Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор Наталія АНТОНЮК

Бухгалтерія 279-41-46

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу. Зам. № 3301207
Наклад у лютому — 20 000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

